

BILDANDE AV ÅLSJÖNS NATURRESERVAT

Beslut

Med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) beslutar länsstyrelsen att förklara det område som avgränsas på karta enligt bilaga 1 och 2, med de gränser som slutligen märks ut i fält, som naturreservat. Länsstyrelsen beslutar samtidigt med stöd av 7 kap. 7 § första stycket miljöbalken att upphäva beslutet för Ålsjöns naturreservat från 1978-12-11, dnr. 11.121-2367-77, 82-202, beslutet för utvidgning av Ålsjöns naturreservat från 1992-08-25, dnr 231-8447-92, 82-202 samt beslutet för utvidgning av Ålsjöns naturreservat från 1993-03-01, dnr 231-11862-92, 82-202. Naturreservatets namn ska fortsättningsvis vara Ålsjöns naturreservat.

För att tillgodose och uppnå syftet med naturreservatet beslutar länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att förordna att nedan angivna föreskrifter ska gälla för reservatet (se Föreskrifter för naturreservatet samt kartor i bilaga 3).

Slutligen fastställer länsstyrelsen i enlighet med 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. skötselplan enligt bilaga 4 för naturreservatets långsiktiga vård. Förvaltare för naturreservatet ska även fortsättningsvis vara länsstyrelsen.

Beslutet riktar sig till var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet. Föreskrifterna enligt punkten C om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet och om ordningen i övrigt inom naturreservatet gäller omedelbart, även om de överklagas, jämför 7 kap. 30 § andra stycket miljöbalken.

Uppgifter om naturreservatet

Benämning:	Ålsjöns naturreservat
NVR-id:	2001170
Kommun:	Söderhamn
Lägesbeskrivning:	Cirka 3 kilometer söder om Söderhamn. Se bifogad översiktskarta (bilaga 2).
Centrumkoordinater (SWEREF99 TM):	N: 6795251 E: 609062
Gräns:	Se bifogad beslutskarta (bilaga 1), gränsen är markerad med den punktstreckade linjen.
Fastigheter:	Se bilaga 6
Markägare:	Privata, kommunen och staten
Areal (från VIC Natur):	Total areal 248,3 hektar Landareal 220,2 hektar Produktiv skogsmark 44,3 hektar Därav naturskog* 16 hektar *Areal från länsstyrelsens naturskogsinventering
Natura 2000-område:	Ålsjön, SE0630156
Förvaltare:	Länsstyrelsen
Friluftsliv:	Området är av mycket stort intresse för friluftslivet.

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara den biologiska mångfalden, att vårda och bevara värdefulla naturmiljöer, att tillgodose friluftslivets behov av områden och att återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer. Mer preciserat är syftet att skydda de värdefulla livsmiljöerna hävdad gräsmark, vatten- och våtmarksmiljöer och äldre barnaturskog samt att de typiska växt- och djursamhällen som är karakteristiska för dessa livsmiljöer i södra Norrland ska

ha gynnsamt tillstånd*. Strukturer som hävdad gräsmark, vatten-vegetationsmosaik, stående och liggande död ved, gamla grova träd, sedimentöar med intilliggande kanaler, fria vandringsvägar och källor ska förekomma i för livsmiljöerna gynnsam omfattning. Skyddsvärda arter, som svarthakedopping, sångsvan, brun kärrhök, blå kärrhök, fiskgjuse, småfläckig sumphöna, trana, myrspov, grönbena, silvertärna, spillkråka, ortolansparv och citronfläckad kärrtrollslända** ska ha gynnsamt tillstånd*.

Friluftsliv som grundar sig på allemansrätten ska kunna bedrivas i naturreservatet, och besökare ska kunna se och uppleva områdets landskapsbild, livsmiljöer och arter.

Syftet ska nås genom att:

- inget skogsbruk bedrivs,
- exploatering och arbetsföretag förhindras,
- fågeljakt förbjuds,
- tillträdesförbud inom ett område på Ålsjön och dess våtmarker införs under sjö- och våtmarksfåglarnas häckningstid,
- gräsmarker hävdas genom naturvårdsinriktat kreatursbete, slåtter, fräsningar och röjningar och genom att ytterligare arealer strandbeten återställs för bete,
- vatten- och våtmarksmiljöerna i området restaureras och/eller underhålls, och kan vid behov nyskapas,
- den naturskogsartade skogen tillåts utvecklas fritt,
- anordningar för det rörliga friluftslivet underhålls och utvecklas för ökad tillgänglighet,
- information om området tillhandahålls.

Skälen för beslutet

Ålsjön är den främsta av länets fågelsjöar med mer än 60 häckande fågelarter. För fåglar ur grupperna doppingar, änder, vadare, gäss, måsfåglar och tättingar har Ålsjön och dess våtmarker särskilt stor betydelse.

* = Gynnsamt tillstånd (på objektsnivå) är jämförbart med begreppet gynnsam bevarandestatus. Vad som menas med gynnsam bevarandestatus definieras i 16 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

** Arter upptagna i rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, det s.k. art- och habitatdirektivet, eller i rådets direktiv 79/409/EEG av den 2 april 1979 om bevarande av vilda fåglar, det s.k. fågeldirektivet.

Ålsjöängarna är en viktig häckningslokal för fågelarter som behöver stora arealer hävdade gräsmarker, vilket alltmer blivit en bristvara i dagens jordbrukslandskap. Storspov (EN), tofsvipa (VU), gulärta, ortolansparv (CR) och sånglärka är exempel på sådana fågelarter. Höst och vår är Ålsjöängarna också en viktig rastlokal för änder, vadare, gäss, trana, rovfåglar och tättingar.

Den grandominerade barrblandskogen söder om sjön är gammal och naturskogsartad. Med gott om strukturer som död ved och gamla grova träd och tallar äldre än 200 år har skogen mycket höga naturvärden. Flera arter knutna till grova träd och död ved förekommer, exempelvis spillkråka (NT), doftskinn (NT), gropticka (NT) och gräddticka (VU). Till värdet bidrar också den lundartade vegetationen med växter som strutbräken, gullpudra, skogssallat och stinksyska som kantar Igeltjärnsbäcken som genomkorsar den gamla skogen.

Naturreseptatet omfattar natur som ingår i det europeiska nätverket Natura 2000 som upprättats med ledning av direktiv från EU. Habitaten naturligt näringsrika sjöar (3150), öppna mossar och kärr (7140) och taiga (9010) vilka är upptagna i art- och habitatdirektivet ska ha gynnsam bevarandestatus, liksom följande arter som är upptagna i art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet: citronfläckad kärrtrollslända, svarthakedopping, sångsvan, brun kärrhök, blå kärrhök (NT), fiskgjuse, småfläckig sumphöna (VU), trana, myrspov (VU), grönbena, silvertärna, spillkråka och ortolansparv.

Ålsjöområdet är också sedan länge ett populärt mål för fågelintresserade. I senare tid och efter kommunala satsningar för ökad tillgänglighet i början av 2000-talet har områdets betydelse för skolor samt för när- och fjärrturism ökat betydligt. Sammantaget är Ålsjöområdet mycket värdefullt genom sin mångfald av naturtyper och arter samt genom sin stora betydelse för undervisning, friluftsliv och turism.

I och med att det tidigare beslutet upphävs och förevarande beslut träder i kraft förstärks möjligheterna att bevara och utveckla områdets natur- och upplevelsevärden.

Föreskrifter för naturreseptatet

Föreskrifterna under A och C nedan utgör inte hinder för förvaltaren av naturreseptatet eller av förvaltaren utsedd uppdragstagare att utföra de åtgärder som behövs för att uppnå syftet med naturreseptatet, som framgår av föreskrifterna B1-B16 nedan och som preciseras i fastställd skötselplan. Inte heller utgör föreskrifterna hinder för länsstyrelsen eller av länsstyrelsen utsedd uppdragstagare att utföra inventeringsverksamhet, nödvändig insamling av bestämningsmaterial, eller annan dokumentation av växt- och djurliv, andra naturförhållanden och friluftsliv inom naturreseptatet.

Föreskrifterna utgör inte hinder för drift, underhåll, reparation och ombyggnation av befintlig 145 kV kraftledning som går genom naturreservatet i nord-sydlig riktning väster om E4, inom ramen för gällande ledningsrätt samt för befintlig teleledning som går parallellt med E4 på östra sidan av vägen samt på en kortare sträcka strax öster om Ålsjöstugan. Åtgärderna avser nödvändiga avverkningar i ledningsgata och sidoområde samt de nödvändiga transporter med motordrivnet fordon utom väg som krävs för drift, underhåll, reparation och ombyggnation. Med befintlig avses tidpunkten för föreliggande beslut. Samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken krävs dock alltid för verksamheter eller åtgärder som väsentligt kan ändra naturmiljön.

Föreskrifterna utgör inte hinder för normalt underhåll av befintlig skoterled (enligt karta bilaga 3, sidan 4), järnväg med tillhörande anläggningar (inklusive siktröjning enligt servitut 2182–12/13) och, efter tillstånd från Länsstyrelsen, underhåll av vägar och kommunala vattenledningar.

A. *Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden*

Utöver vad som gäller enligt andra författningar är det förbjudet att

1. avverka träd eller buskar, eller att ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle,
2. uppföra eller anlägga byggnad, brygga, bro, mast, antenn, torn, campingplats, luft- eller markledning, stängsel, hägnad eller annan anläggning.
3. anlägga väg, stig, vandringsled eller parkeringsplats,
4. bedriva vattenverksamhet, som till exempel att utföra vattenreglering eller leda bort vatten, utöver vad som anges i gällande vattendomar,
5. bedriva täkt, anordna upplag, borra, mejsla, måla, spränga, gräva, plöja, schakta, dämna, tippa, fylla ut, dika, dikesrensa, muddra, eller på annat sätt skada mark och block,
6. bedriva mineralutvinning,
7. använda eller sprida kemiska och biologiska bekämpningsmedel, kalk, gödselmedel eller växtnäringsämnen,
8. framföra motordrivnet fordon annat än på reservatets parkering,

9. sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift,
10. plantera in eller sätta ut växt- eller djurart,
11. bedriva fågeljakt.

Föreskrifterna utgör inte hinder för ägaren till Östansjö 46:4 att ta vatten ur befintlig vattenbrunn eller att behålla, underhålla och förnya tillhörande vattenledning till brunnen på fastigheten Ellne 2:64, se karta bilaga 3, sidan 2.

Föreskrifterna utgör inte hinder för ägaren till Östansjö 10:60 att underhålla och förnya befintlig avloppsanläggning, se karta bilaga 3, sidan 2.

Föreskrift 1 och 5 ovan utgör inte hinder för normalt underhåll av befintlig lada (markerad som Sjöladan på karta, se bilaga 3, sidan 2).

Föreskrift 2 och 8 ovan utgör inte hinder för uppförande och underhåll av stängsel för betesdjur.

Föreskrift 4 ovan utgör inte hinder för att ta vatten till betesdjur.

Föreskrift 1, 5 och 8 ovan utgör inte hinder för underhåll av befintliga diken till den nivå som gällande vattendom anger.

Föreskrift 1 ovan utgör inte hinder för underhåll av den stig som är markerad på föreskriftskartan öster om järnvägen (se karta bilaga 3, sidan 2).

Föreskrift 4, 5 och 8 ovan utgör inte hinder för att, efter tillstånd från länsstyrelsen, anlägga grund vattenspegel i linje med naturreservatets syfte, intill Söderalaån/Ellnebacken efter utredning av lämpligt område väster om E4 inom föreskriftsområde 1, 2 och 3 (se bilaga 3, sidan 5), och under förutsättning att övriga nödvändiga tillstånd har lämnats.

Föreskrift 8 ovan utgör inte hinder för ägare till fastigheterna Östansjö 46:2 och Östansjö 46:4 att köra fyrhjuling på den väg som är markerad på karta, bilaga 3, sid 2.

Föreskrift 8 ovan utgör inte hinder för framförande av motordrivet fordon i samband med den betesdrift och djurhållning som är tillåten i reservatet.

Föreskrift 8 ovan utgör inte hinder för att använda älgdragare eller liknande som behövs för uttransport av större vilt från området vid den jakt som är tillåten i naturreservatet. Uttransporten ska ske på så sätt att skador på mark och vegetation minimeras.

Föreskrift 9 ovan utgör inte hinder för jaktlagets uppsättning av tillfälliga skyltar i samband med den jakt som är tillåten i reservatet. Föreskriften utgör heller inte hinder för skyltning längs skoterled.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla visst intrång

För att tillgodose syftet med naturreservatet förpliktigas ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla följande intrång.

1. Utmärkning av naturreservatets gräns enligt Naturvårdsverkets anvisningar.
2. Uppsättning och underhåll av informationstavlor och vägvisningsskyltar.
3. Anläggning och/eller underhåll av entrépunkt, parkeringsplats, rastplatser (med tillhörande anläggningar), stigar, broar, trummor, utsiktsplattformar, fågeltorn, vindskydd, trätrottoarer, damm och flytbrygga enligt karta, bilaga 3, sidan 1–2, samt anläggning och underhåll av ytterligare någon stig, gömsle och vindskydd/rastmöbler,
4. Siktröjning på enstaka platser längs de stigar och vid de utsiktsplattformar, fågeltorn, vindskydd och rastplatser som finns markerade på karta bilaga 3, sidan 1–2.
5. Röjning, ringbarkning och fällning av gran för att gynna lövträd, se bilaga 3, sidan 5–6.
6. Genomförande av naturvårdsinriktade restaurerings- eller anläggningsåtgärder av engångskaraktär så som avverkning av träd och buskar längs Ålsjöns norra strand, anläggning av ytterligare strandbete längs Ålsjöns norra strand och anläggande av grund vattenspegel på västra sidan E4 efter utredning av lämpligt område.
7. Genomförande av årligt naturvårdsinriktat bete eller slåtter med efterbete samt vid behov röjning av vedväxter på Ålsjöängarna och Ålsjöns norra stränder, enligt karta bilaga 3, sidan 5–6. Markägare som varken i egen regi eller genom att upplåta marken bedriver naturvårdsinriktat betes- eller slåtterskötsel på sådant sätt så att syftet med naturreservatet uppfylls förpliktigas att tåla att Länsstyrelsen, eller av länsstyrelsen utsedd brukare, genomför naturvårdsinriktat betes- eller slåtterskötsel i markägars ställe.

8. Anläggning och underhåll av stängsel.
 9. Fräsning av gräsmark som är för blöt för bete eller för blöt för annan skötsel med konventionella maskiner på Ålsjöängarna, enligt karta bilaga 3, sidan 5.
 10. Genomförande av slåtter och röjning samt kompostering och bränning av slaget material vid Ålsjötornet, enligt karta bilaga 3, sidan 6.
 11. Underhåll av Ålsjöns våtmarker genom grävning för att bibehålla öppna vattenytor och fräsning och röjning av kanalkanter, häckningsöar och ohävdade strandzoner samt genomförande av naturvårdsinriktade restaureringsåtgärder så som röjning/avverkning av buskar och träd längs Ålsjöns norra strand, enligt karta bilaga 3, sidan 5–6.
 12. Utglesning av träd- och buskskikt i brynmiljöer för att skapa lämpliga ortolanssparvshabitat, enligt karta bilaga 3, sidan 5–6.
 13. Skapande av jordblottor eller utförande av markstörningar för att gynna ortolansparv, enligt karta bilaga 3, sidan 5.
 14. Skapande av sandytor lämpliga för häckning för backsvala, enligt karta bilaga 3, sidan 5.
 15. Återkommande bekämpning av för reservatsområdet invasiva främmande arter och icke inhemska träd och buskar i naturreservatet.
 16. Undersökning och dokumentation av växt- och djurliv, andra naturförhållanden och friluftsliv.
- C. *Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet.*

Utöver vad som gäller enligt andra författningar är det förbjudet att:

1. framföra motordrivet fordon annat än på reservatets parkering,
2. ta annan ved än den som tillhandahålls,
3. elda annat än på anvisad plats och endast med medtagen eller tillhandahållen ved,
4. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda stående eller omkullfallna träd och buskar,

5. skada, plocka eller samla in växter, svampar och lavar,
6. klättra i boträd, uppehålla sig nära rovfågelbo, lya eller gryt, samla in djur eller på annat sätt medvetet skada eller störa djurlivet,
7. medföra hund som inte är kopplad eller annat okopplat husdjur,
8. sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift,
9. skada fast föremål eller ytbildning, så som att omlagra eller bortföra sten eller därmed jämförligt,
10. utan länsstyrelsens tillstånd använda området för organiserade idrottstävlingar eller militär övningsverksamhet,
11. framföra motordriven farkost på vatten,
12. utan Länsstyrelsens tillstånd under perioden 15/3–31/7 beträda eller vistas, samt framföra farkost, inom det område som avgränsas på bifogad karta, bilaga 3, sidan 3 (Ålsjöns vattenyta samt omgivande våtmarker och vassruggar).

Föreskrift 1 ovan utgör inte hinder för körning med snöskoter vintertid på frusen och väl snötäckt mark längs befintlig markerad skoterled, se karta bilaga 3, sidan 4, samt på stig öster om järnvägen, som är markerad på föreskriftskarta, se karta bilaga 3, sidan 2.

Föreskrift 1 ovan utgör inte hinder för ägare till fastigheterna Östansjö 46:2 och Östansjö 46:4 att köra fyrhjuling på den väg som är markerad på karta, bilaga 3, sidan 2.

Föreskrift 3 utgör inte hinder för användning av friluftskök.

Föreskrifterna 1, 6 och 7 ovan utgör inte hinder för innehavare av särskild rätt i samband med den jakt som är tillåten i naturreservatet.

Föreskrift 5 ovan utgör inte hinder för infångande av bottenfauna i studiesyfte i samband med skolverksamhet i närheten av Ålsjöns utlopp. Bottenfaunan ska släppas tillbaka på samma plats direkt efter att den studerats.

Föreskrift 5 ovan utgör inte hinder för plockning för eget behov av sådana bär, matsvampar och växter som inte är rödlistade.

Föreskrift 6 ovan utgör inte hinder för tillåtet fiske enligt gällande fiskelagstiftning.

Föreskrift 7 utgör inget hinder för vallning av betesdjur eller träning av vallhundar.

Föreskrift 12 ovan gäller inte:

- för befintlig järnväg, som löper genom reservatet, och för underhåll av denna,
- för tillsyn av betesdjur och vid underhåll av befintligt djurstängsel,
- för att beträda eller vistas på befintliga spänger, stigar, vägar och fågeltorn i Ålsjöns naturreservat,
- om hela sjön är istäckt.

Andra bestämmelser som gäller för området

Även om en verksamhet eller åtgärd inte är förbjuden enligt naturreservatets föreskrifter kan anmälan, tillstånd eller samråd ändå krävas, till exempel tillstånd/anmälan till vattenverksamhet eller samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.

Delar av naturreservatet (Ålsjön och dess våtmarker öster om E4) ingår i Natura 2000-området Ålsjön (SE0630156). För verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-området krävs tillstånd enligt 7 kap. 28 a-29 §§ miljöbalken. För Natura 2000-området finns en upprättad bevarandeplan med Länsstyrelsens diarienummer 511-7705-2016.

Ålsjön och Ålsjöängarna berörs av Söderalaåns vattenavledningsföretag från 1984. Länsstyrelsen äger betydande andelar baserade dels på andelar för Ålsjöns reglering dels andelar knutna till statens markinnehav på Ålsjöängarna.

Ålsjöängarna ligger i direkt anslutning till en av kommunens vattentäkter och ett område som sedan 1981 är vattenskyddsområde (21FS 1981:17).

Bakgrund

Ålsjöns naturreservat bildades 1978 för att bevara länets viktigaste fågelsjö. 1992 utvidgades reservatet med 20 hektar naturskog söder om sjön och 1993 gjordes en mindre utvidgning med 0,3 ha före detta åkermark. Ålsjöängarna, det stora gräs- och våtmarksområdet väster om E4, har ursprungligen varit en naturlig del av landskapet vid Ålsjön men har, trots stora naturkvalitéer, saknat naturskydd. Staten äger en dominerande del av arealen på Ålsjöängarna och dessa marker har sedan 1995 restaurerats och vårdats till förmån för naturvärdena. Samtidigt har också en restaurering av Ålsjön och dess våtmarker

skett med syfte att öka arealen öppet vatten och förbättra området för häckande och rastande våtmarksfåglar. I början av 2000-talet genomförde Söderhamns kommun i samarbete med ideella föreningar ett projekt för att förbättra tillgängligheten för besökare till området, vilket lett till ökade besöksvolymerna från skolor, när- och fjärrturism. Samtidigt har också problem med störningar på fågellivet uppmärksammats på senare år.

I det ursprungliga reservatsbeslutet från 1978 stod Skogsstyrelsen (dåvarande Skogsvårdsstyrelsen) som förvaltare av Ålsjöns naturreservat. År 2006 tog Länsstyrelsen ett beslut om att återkalla förvaltarens ansvar, och har sedan dess det övergripande ansvaret för skötseln av naturreservatet.

Förändringar i förhållande till tidigare beslut

Tidigare har Ålsjöns naturreservat saknat fastställd skötselplan. I och med detta beslut upprättas nu en skötselplan för reservatet. Revideringen av beslut och föreskrifter och framtagandet av en skötselplan har utgått från nuvarande förutsättningar och kunskapsläge för området. Det nya beslutet har också anpassats till nu gällande lagstiftning och riktlinjer.

Den största förändringen är införlivandet av ytterligare områden med hävdad gräsmark och kantzoner på Ålsjöängarna väster om E4. Därutöver läggs också ytterligare områden med äldre skog i reservatets östra del till området. Naturreservatet på ett område med odlingsmark öster om E4 upphävs. Se karta bilaga 5.

Naturreservatets syfte har omformulerats och preciserats. Syftet följer i allt väsentligt ändamålet med naturreservatet så som det formulerades då naturreservatet bildades 1978, men har utvecklats eftersom nya naturtyper lagts till och området fått en allt större betydelse för det rörliga friluftslivet.

Flera föreskrifter har förtydligats och gjorts mer utförliga, det gäller A2, A3, A5, A9, C4, C5, C6, C8, C9, C11. Följande föreskrifter innebär en skärpning jämfört med tidigare beslut: A1, A4, A6, A7, A8, A10, A11, C2, C10, C12. Föreskriften C1 innebär delvis både skärpning och lättnad jämfört med tidigare beslut. Föreskriften C3 innebär en lättnad jämfört med tidigare beslut. Utöver ovanstående har så kallade B-föreskrifter införts vilket förtydligar det intrång som markägaren skall tåla, relativt mot den äldre skrivning som endast hänvisade till reservatets syftesformulering.

Föreskrift A1 ”Förbudet att avverka träd eller buskar, eller ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle” innebär en skärpning från 1978 års beslut då det var ”förbud att utan skogsvårdsstyrelsens medgivande utföra avverkning, röjning eller skogsodling”. Föreskrift A1 innebär även en skärpning från 1992 års beslut om utvidgning av Ålsjöns naturreservat (då ett skogsområde

införlivades i naturreservatet) genom att det då endast i det tillkommande skogsområdet var ”förbjudet att bedriva skogsbruk, upparbeta eller ta bort rotstående träd eller vindfälle”. Denna föreskriftsändring innebär att avverkningsförbudet nu gäller inom hela naturreservatet och medför således ökat skydd för området.

I det tidigare gällande beslutet var skoterkörning förbjuden men har i detta beslut ändrats till tillåten på befintlig skoterled och längs angiven stig i östra delen av naturreservatet (undantag från föreskrift A8 och C1 som förbjuder motordrivet fordon annat än på parkering). Detta innebär en lättnad från tidigare gällande beslut. Vad gäller framförandet av motordrivet fordon, förutom skoter enligt ovan, så är det förbjudet att framföra i det nya beslutet annat än på parkeringsplats, med undantag för bland annat uttransport av större vilt vid jakt och i samband med betesdrift och djurhållning. Detta innebär en skärpning från tidigare beslut där det inte fanns förbud mot annat än skoter och motorbåt.

Föreskrift C3 ”Förbud att elda annat än på anvisad plats och endast med medtagen eller tillhandahållen ved” är en lättnad jämfört med tidigare beslut där all eldning var förbjuden. Eftersom Ålsjön har fått en allt större betydelse för friluftslivet med rastplatser, uppmärskade stigar mm så är denna ändring relevant samtidigt som lättnaden inte går emot syftet med naturreservatet eftersom eldning endast får ske på anvisade platser och med medhavd eller tillhandahållen ved. Även undantag för friluftskök har införts som innebär en lättnad jämfört med tidigare beslut och länsstyrelsen anser att förändringen ligger i linje i att tillgodose områdets större betydelse för friluftslivet.

Föreskrift C7 ”Förbjudet att medföra hund som inte är kopplad eller annat okopplat husdjur” är en lättnad jämfört med tidigare beslut eftersom ett undantag från föreskriften har införts för vallhundar i arbete eller träning.

Två föreskrifter som har tillkommit i det nya beslutet för att särskilt värna och skydda det värdefulla fågellivet i området är föreskrift A11 som förbjuder fågeljakt, samt föreskrift C12 som förbjuder tillträde till Ålsjöns vattenytor samt omgivande våtmarker och vassar under delar av året.

Eftersom detta beslut anpassats till nu gällande lagstiftning och riktlinjer har ytterligare två föreskrifter som innebär skärpning från tidigare beslut tillkommit i det nya beslutet. Det handlar om föreskrift A6 som förbjuder mineralutvinning och föreskrift A10 som förbjuder utplantering eller utsättning av växt- eller djurart. Dessa föreskrifter ger dessutom ökat skydd för de höga naturvärden och de växter och djur som finns i området.

För att ytterligare värna naturreservatets höga naturvärden och förhindra markslitage och störning på det värdefulla fågellivet har föreskrift C10 som

innebär förbud att utan länsstyrelsens tillstånd använda området för organiserade idrottstävlingar eller militär övningsverksamhet tillkommit.

Ärendets beredning

Ärendet med att bilda Ålsjöns naturreservat initierades i november 1964 då Sandarne lokalavdelning av Svenska Naturskyddsföreningen begärde att möjligheten att höja vattenståndet i Ålsjön skulle utredas. Detta för att stoppa igenväxningen och för att skapa en större öppen vattenyta i länets främsta fågelsjö. Efter utredningar och diskussioner beslöts att naturreservatsbildning var en förutsättning för att kunna genomföra en sådan dämning och höjning av sjön. Söderhamns kommun, dåvarande Lantbruksnämnden, Statens naturvårdsnämnd och Vägverket ställde sig samtliga positiva till en reservatsbildning. Efter långa förhandlingar med fastighetsägarna togs beslutet om Ålsjöns naturreservat i december 1978. En höjning av sjön utreddes, projekterades och kunde genomföras 1982. I augusti 1992 utvidgades reservatet då 20 hektar äldre barrblandskog införlivades med området och 1993 gjordes en mindre utvidgning med 0,3 ha före detta åkermark.

Arbete för att ytterligare utvidga Ålsjöns naturreservat påbörjades 2002. Området har sedan värderats av N.A. Stefansson AB samt av Svefa AB. N.A. Stefansson AB har anlitats för att sköta förhandling i området. Ett antal köpeavtal och intrångsavtal har tecknats för berörda fastigheter.

Under åren 2013 och 2014 framkom det att fiske och båttrafik i sjön under häckningsperioden hade medfört sådan störning att flera fågelarter misslyckades med sina häckningar samt att även rastande fåglar hade störts av båttrafiken. För att skydda de berörda fågelarternas häckning och underlätta tillsynen av området i väntan på det reviderade reservatsbeslutet behövdes ett tillfälligt skydd för området under en känslig del av fåglarnas häcknings- och rastningstider. Länsstyrelsen beslutade därför om ett interimistiskt förbud med tillträdesförbud till delar av området under vår och sommar. Tillträdesförbudet gav bra resultat i form av minskad störning och tillträdesförbud har därför lagts till i naturreservatets föreskrifter.

Förbudet mot att avverka träd eller buskar, eller att ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle, medför att pågående markanvändning avsevärt försvåras inom berörda fastigheter. Överenskommelse om ersättning enligt 34 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. och enligt 31 kap. miljöbalken har därför träffats med det flesta berörda sakägare, och förhandling pågår fortfarande med ett par sakägare.

I enlighet med vad som sägs i 4 och 5 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning, har Länsstyrelsen gjort bedömningen att de flesta av föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken innebär så begränsade

kostnadsrämsiga och andra konsekvenser att det saknas skäl för en konsekvensutredning av regelgivningen. När det gäller föreskriften C12 om tillträdesförbud bedöms den däremot kunna innebära konsekvenser som motiverar en separat konsekvensutredning. En sådan har därför gjorts. Med stöd av denna gör Länsstyrelsen bedömningen att värdena som skyddas vid ett tillträdesförbud väger tyngre än belastningen/inskränknngen för de enskilda som drabbas, och att ett tillträdesförbud därför kan införas.

Beslut och skötselplan skickades på remiss till sakägare, myndigheter och andra berörda den 15 mars 2023. Följande synpunkter inkom:

- **Försvarsmakten** har inget att erinra i rubricerat ärende.
- **Sveriges geologiska undersökning (SGU)** avstår från att yttra sig.
- **Skogsstyrelsen** ser positivt på att naturvärden och rekreationsvärden i det aktuella området skyddas långsiktigt och tillstyrker naturreservatets förslag till beslut och dess skötselplan.
- **Söderhamns kommun** kommenterar skrivningar om Söderååns vattenkvalitet och nämner att Söderåån idag inte uppnår den beslutade miljökvalitetsnormen enligt EU:s vattendirektiv som är god ekologisk status. Det beror på att flera olika statusklassningar av kvalitetsfaktorerna är försämrade, såsom exempelvis näringsämnesstatusen, och Söderåån kan därför ej bedömas ha en bra vattenkvalitet. Kommunen nämner miljögiften PFAS som har konstaterats i avrinningsområdet och skriver att det behövs åtgärder för att kunna förbättra vattenkvaliteten med syfte att nå miljökvalitetsnormen. De framför även att det därför är viktigt att det i det framtida beslutet med tydlighet framgår att framtida åtgärder som anses behöva genomföras för att uppnå miljökvalitetsnormen enligt EU:s vattendirektiv inte ska bli begränsade av skötselplanen eller föreskrifterna. Kommunen anser att samma sak gäller för möjligheten att genomföra eventuella framtida åtgärder för att begränsa spridning och förekomsten av PFAS. De nämner att en möjlig åtgärd som lyfts för att hantera vattenkvaliteten, men också PFAS, har varit att göra vallar för att hålla vatten i vissa delar och undvika översvämning i andra delar av Ålsjöängarna. De skriver att det på en sådan vall teoretiskt skulle kunna anläggas en gångstig för att lösa framkomligheten i området om det behövs i framtiden. De skriver att utrymme behöver finnas även för detta i föreskrifterna.

Länsstyrelsen har justerat texten om Söderååns vattenkvalitet. När det gäller synpunkten att det är viktigt att skötselplan och föreskrifter inte begränsar framtida åtgärder som anses behövas för att förbättra

vattenkvaliteten eller begränsa spridning och förekomst av PFAS, så bedömer Länsstyrelsen att det inte går att göra ett generellt undantag för dessa åtgärder i beslutet. Det beror på att typ av åtgärder, åtgärdernas omfattning eller var de planeras inte är klart, samt att avvägningar mellan andra intressen och bedömning av hur åtgärderna ligger i linje med naturreservatets syfte då behöver göras. När åtgärder är aktuella i framtiden får prövning enligt gällande föreskrifter och övrig lagstiftning göras. Olika alternativ och utformningar med mera behandlas då. När det gäller åtgärden att göra vallar för att hålla vatten i vissa delar och undvika översvämning i andra delar av Ålsjöängarna som en möjlig åtgärd för vattenkvalitet och PFAS, så tas möjligheter att skapa mer permanent grund vattenyta upp i skötselplanen, men där framgår även att möjligheterna först behöver utredas. Det beskrivs även i skötselplanen att kommunen bedriver projekt för att se över hur man på bästa sätt kan förbättra vattenkvaliteten i Söderalaån och att resultatet i projektet sedan kan stå till grund för hur skötselåtgärder för förbättrad vattenkvalitet som även ligger i linje med naturreservatets syften eventuellt kan genomföras i samarbete mellan kommun och länsstyrelse. Det finns i beslutet undantag som är kopplade till A-föreskrifter, samt att det finns B-föreskrift som berör denna fråga. Det går alltså inte att specificera undantagen ytterligare i dagsläget, men om åtgärderna exempelvis är i linje med naturreservatets syfte finns möjlighet att de ryms inom föreskrifternas undantag och åtgärder kan göras efter länsstyrelsens tillstånd och under förutsättning att övriga nödvändiga tillstånd har lämnats. Länsstyrelsen delar i sak kommunens syn att åtgärder som kan förbättra vattenkvaliteten och minska PFAS-halterna behövs i området, och att naturreservatet inte ska utgöra hinder för det, men att det behöver prövas enligt gällande lagstiftning när man vet mer längre fram. Ett stycke om detta har lagts till i beslutet under rubriken bedömning.

- **Trafikverket** har inget att erinra i rubricerat ärende.
- **Naturvårdsverket** tillstyrker länsstyrelsens förslag till beslut, men framför samtidigt synpunkter som behöver beaktas i den fortsatta handläggningen av ärendet. I den föreslagna föreskriften B4 bör den sista meningen utgå. För det fall behov uppstår av nya anläggningar för att tillgodose syftet med naturreservatet bör detta prövas och beslutas i särskild ordning. Den föreslagna föreskriften B15 bör preciseras till att den gäller för området invasiva främmande arter etcetera. En förutsättning för att få upphäva ett gällande beslut enligt 7 kap. 4–6 §§ miljöbalken är att intrånget i naturvärdet kompenseras i skälig utsträckning på naturreservatet eller på något annat område, jfr 7 kap. 7 § fjärde stycket miljöbalken. Länsstyrelsen behöver därför tillämpa den

bestämmelsen, oavsett om bedömningen är att ytterligare kompensation är skäligt eller inte. För det fall att länsstyrelsen bedömer att det inte är skäligt att ställa krav på ytterligare kompensation, behöver beslutsförslaget innehålla en motivering av det.

Länsstyrelsen har ändrat och kompletterat beslutet enligt Naturvårdsverkets synpunkter.

- **Telia/ Skanova AB** som har en teleledning inom naturreservatet vill att det i beslutet om naturreservatet ska framgå att de som ledningsrättsinnehavare ska ha möjlighet att komma åt sin anläggning för att reparera/byta ut trasiga delar och utföra andra teletekniska arbeten för att säkerställa driften av tele-kommunikationen.

Länsstyrelsen har utvecklat denna del i beslutet enligt Skanovas önskemål och bland annat förtydligat att föreskrifterna inte utgör hinder för drift, underhåll, reparation och ombyggnation av befintlig teleledning.

- **Ellevio AB** som har en 145 kV luftledning med ledningsrätt i nord-sydlig riktning väster om E4 uppfattar att föreskrifterna begränsar Ellevios möjligheter att utföra underhåll och förnyelse av befintlig anläggning, och önskar därför att befintliga ledningar i ledningsgatan tydligt undantas från reservatsföreskrifterna.

Länsstyrelsen har utvecklat denna del i beslutet enligt Ellevios önskemål och bland annat förtydligat att föreskrifterna inte utgör hinder för drift, underhåll, reparation och ombyggnation av befintlig ledning inom ramen för gällande ledningsrätt.

- En markägare har inkommit med synpunkter som handlar om en stigsträckning, namngivning av en rastplats samt framtida underhåll av Sjöladan.

Länsstyrelsen har korrigerat den aktuella stigdragningen på kartorna till beslutet så att den överensstämmer med hur dragningen ser ut i terrängen idag. Rastplatsens namn har ändrats i beslutshandlingarna. Länsstyrelsen har hjälpt till med engångsinsatser vid ladan, men har inte möjlighet att ta på sig underhållsansvaret. Om problem uppstår framöver får frågan lyftas vid det tillfället för att se om det finns möjligheter till nya engångsinsatser.

- **Söderhamns fågelklubb** framför synpunkten att tidsperioden för förbudet att beträda Ålsjöns vattenyta och vassruggar borde vara längre

än den föreslagna perioden, detta för att ytterligare minska störningsrisken för häckande och rastande fåglar.

Länsstyrelsen har utrett frågan och kommit fram till att inte göra någon ändring av tidsperioden i detta beslut. Det är dock angeläget att störning på fågellivet minimeras även efter förbudsperioden. Genom tydlig information på plats samt digitalt, om regler och fågelvärden (till exempel att motordrivna farkoster är förbjudna), ökad tillsyn och ej tillgängliggörande av iläggsplatser för båt, är förhoppningen att de föreslagna föreskrifterna är tillräckliga. Om det skulle visa sig att föreskrifter och åtgärder är otillräckliga kan ett tilläggsbeslut med en längre förbudstid bli aktuellt att arbeta fram i framtiden.

Länsstyrelsens motivering av beslutet

Tillämpliga bestämmelser

Enligt 1 kap. 1 § andra stycket miljöbalken ska densamma tillämpas så att bland annat värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas och den biologiska mångfalden bevaras.

Enligt 7 kap. 4 § första stycket miljöbalken får länsstyrelsen förklara ett mark- eller vattenområde som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer, tillgodose behov av områden för friluftslivet, samt även för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer, och/eller skydda, återställa eller nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter.

Enligt 7 kap. 5 § första stycket miljöbalken framgår att i ett beslut om att bilda naturreservat ska skälen för beslutet anges. Enligt paragrafens andra stycke följer att det i beslutet ska anges de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med naturreservatet. Enligt paragrafens tredje stycke får länsstyrelsen meddela beslut om nya inskränkningar eller nya skäl om det behövs för att uppnå syftet med skyddet.

Enligt 7 kap. 6 § miljöbalken får länsstyrelsen förplikta ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla visst intrång om det behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet.

Enligt 7 kap. 7 § första stycket miljöbalken får länsstyrelsen helt eller delvis upphäva beslut som den har meddelat enligt 7 kap. 4–6 §§ miljöbalken om det finns synnerliga skäl. Bestämmelsen omfattar såväl den geografiska omfattningen av reservatet som syftet och de föreskrifter enligt 7 kap. 5 och 6 §§ miljöbalken som gäller i området. Beslut om upphävande får enligt 7 kap. 7

§ fjärde stycket miljöbalken meddelas endast om intrånget i naturvärdet kompenseras i skälig utsträckning på naturreservatet eller på något annat område.

Enligt 7 kap. 25 § miljöbalken gäller att vid prövning av frågor om skydd av områden skall hänsyn tas även till enskilda intressen. En inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller vatten som grundas på skyddsbestämmelse i kapitlet får därför inte gå längre än som krävs för att syftet med skyddet skall tillgodoses.

Enligt 7 kap. 30 § första stycket miljöbalken jämfört med 22 § första meningen förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. får länsstyrelsen meddela föreskrifter om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet om det behövs för att tillgodose syftet med skyddet.

Beskrivning av området

Naturreservatet ligger på båda sidor E4, omedelbart söder om Söderhamns tätort. Området utgörs av Ålsjön med omgivande våtmarker och ett avsnitt gammal barrskog öster om E4 samt Ålsjöängarna väster om E4. Ålsjön är grund och näringsrik och räknas som en av länets främsta fågellokaler, rik på vassar och flytbladsvegetation. Sjön omges av en smal bård med naturlig gräsmark och åkrar i norr samt skogsmark i söder. En stor del av skogen består av gammal örtrik granskog med gott om död ved. Spritt i reservatet finns också flera småpartier med lövrik skog. Ålsjöängarna är resultatet av flera sjösänkingsföretag i äldre tider då nya arealer gräsmarker vunnits ur den forna Ålsjöns bottnar. Efter en period av igenväxning restaurerades Ålsjöängarna 1995–97. I dag är området ett vidsträckt öppet odlingslandskap med fuktiga och friska gräsmarker som huvudsakligen sköts med bete.

Områdets naturvärden består främst av gräs- och våtmarker av stor betydelse för både rastande och häckande fåglar. Ålsjöängarna är häckningslokal för bland annat de rödlistade arterna storspov, sånglärka och ortolansparv. Vatten- och vegetationsmosaiken i Ålsjön är en bra miljö för sjö- och våtmarksfåglar som brun kärrhök, grå- och svarthakedopping, snatterand, skedand, rödbena och sävsparv. Ett flertal arter knutna till död ved har påträffats i den gamla barrskogen söder om Ålsjön, bland annat gropticka, doftskinn, gräddticka, aspfjädermossa och spillkråka.

Ålsjöområdet har också stor betydelse för undervisning, skolutflykter och som rekreationsområde för kommuninvånarna i Söderhamn. Läget invid E4 lockar också många passerande mer långväga besökare.

Bedömning

Huvudskälet till det nya beslutet är att stärka områdets fågelliv och naturvärden genom att utöka naturreservatet med äldre skog och hävdad gräsmark men även för att tillgodose områdets större betydelse för friluftslivet. Det nya beslutet omfattar dessutom upprättande av skötselplan som möjliggör en mer aktiv och ändamålsenlig skötsel av områdets naturvärden.

På ytor med jordbruksmark norr om Ålsjön, som till största delen är konventionellt brukad åkermark, upphävs naturreservatet genom detta beslut. Den nya gränsen för naturreservatet läggs till största delen i kanten på dessa åkrar istället för tvärs över. Den konventionellt brukade åkermarken saknar naturvärden. Att låta dessa ytor fortsätta att ingå i naturreservatet krävs inte för att syftet med skyddet ska tillgodoses. De förändringar och skärpningar av föreskrifter som det nya beslutet innebär kan heller inte motiveras i detta område och i relation till uppfyllandet av syftet med reservatet.

I det nya beslutet inkluderas betydande arealer med tidigare oskyddad mark med naturvärden i naturreservatet, både områden med hävdad gräsmark och kantzoner på Ålsjöängarna väster om E4 samt ytterligare områden med äldre skog i reservatets östra del.

De förändringar av föreskrifterna som har gjorts är för att anpassa dem till nu gällande lagstiftning och riktlinjer samt för att tillgodose syftet med naturreservatet. I de flesta fall innebär förändringarna bara ett förtydligande jämfört med tidigare föreskrifter, medan det i andra fall innebär en skärpning. I några fall innebär förändringen en lättnad. Så kallade B-föreskrifter (föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla visst intrång) har tillförts, något som endast hänvisade till reservatets syftesformulering i tidigare beslut.

Föreskrifterna som förbjuder fågeljakt och förbjuder tillträde till Ålsjöns vattenytor samt omgivande våtmarker och vassar under viss del av året har tillkommit för att värna och skydda det värdefulla fågellivet i området. Området har stor betydelse för rastande och häckande fåglar. Fiske och båttrafik i sjön under häckningsperioden har visat sig medföra sådan störning att flera fågelarter misslyckats med sina häckningar samt att även rastande fåglar störts, vilket motiverar att dessa föreskrifter krävs.

I det tidigare gällande beslutet var skoterkörning förbjuden men har i detta beslut ändrats till tillåten på befintlig skoterled och längs angiven stig i östra delen av naturreservatet (undantag från föreskrift som förbjuder motordrivet fordon annat än på parkering). Detta innebär en lättnad från tidigare gällande beslut. Att tillåta körning på skoterled görs för att kanalisera skoterkörning och förebygga olovlig körning som kan skada områdets naturvärden. Att dra

skoterleden förbi området utanför naturreservatet har visat sig vara svårt, och i nuvarande sträckning går leden i huvudsak i utkanten av naturreservatet. Länsstyrelsen bedömer att det inte har någon negativ påverkan på områdets naturvärden då körning endast får ske på angivna sträckor och på frusen och snötäckt mark.

Föreskriften som innebär förbud att elda annat än på anvisad plats och endast med medtagen eller tillhandahållen ved är en lättnad jämfört med tidigare beslut där all eldning var förbjuden. Länsstyrelsen gör bedömningen att det inte har någon negativ påverkan på områdets naturvärden eftersom eldning endast får ske på anvisade platser och med medhavd eller tillhandahållen ved. Även undantag för friluftskök har införts som innebär en lättnad jämfört med tidigare beslut. Länsstyrelsen anser att förändringarna ligger i linje i att tillgodose områdets större betydelse för friluftslivet.

Förbudet att medföra hund som inte är kopplad eller annat okopplat husdjur är en lättnad jämfört med tidigare beslut eftersom ett undantag från föreskriften har införts för vallhundar i arbete eller träning. Länsstyrelsen gör bedömningen att denna lättnad inte medför någon ökad risk för störning på djurlivet eftersom en arbetande vallhund kan anses vara under sådan kontroll från sin förare att det kan likställas vid ett osynligt koppel.

Länsstyrelsen får upphäva beslut om bildande av naturreservat som den har meddelat för ett område enligt 7 kap. 4–6 §§ miljöbalken om det finns synnerliga skäl (7 kap. 7 § första stycket miljöbalken). Vidare krävs enligt 7 kap. 7 § fjärde stycket miljöbalken att intrånget i naturvärdet kompenseras i skälig utsträckning på naturreservatet eller på något annat område. Detta nya beslut för Ålsjöns naturreservat kommer att omfatta tidigare oskyddade områden om 97 hektar dominerat av hävdade gräsmarker med inslag av blandskogsmiljöer väster om E4 samt 14,5 hektar med äldre lövdominerad blandskog öster om E4. Naturreservatet upphävs utan att ersättas med ett nytt skydd på ett område om 14 hektar som domineras av konventionellt brukad åkermark öster om E4. Det skyddade området blir alltså betydligt större än innan. Genom att det tidigare naturreservatet, med undantag av de 14 hektaren ovan, samtidigt får ett nytt skydd som naturreservat, nya betydande arealer tillkommer och fler och mer ändamålsenliga föreskrifter införs bedömer länsstyrelsen att intrånget i naturvärdet kompenseras i skälig utsträckning. Syftet och föreskrifterna för det nya naturreservatet följer i allt väsentligt syftet och föreskrifterna i det beslut som nu upphävs. Länsstyrelsen bedömer därmed att det nya beslutet innebär ett starkare skydd för de värden som Ålsjöns naturreservat avsatts i syfte att skydda. Givet ovanstående bedömer Länsstyrelsen att det finns synnerliga skäl att upphäva det tidigare beslutet enligt 7 kap. 7 § första stycket miljöbalken och ersätta dem med det förevarande.

Området ligger inom ett riksintresseområde för naturvården (N68, Ålsjön) enligt 3 och 4 kap. Miljöbalken. Området behöver skyddas för att tillgodose behovet av hävdade gräsmarker, mosaikartade fågelrika sjö- och våtmarker samt orörda skogsområden och för att bevara de djur och växter som är knutna till dessa miljöer. Bildandet av Ålsjöns naturreservat bidrar därmed till att uppfylla miljökvalitetsmålen ”Ett rikt odlingslandskap”, ”Levande sjöar och vattendrag”, ”Myllrande våtmarker”, ”Ett rikt växt- och djurliv” samt ”Levande skogar”.

Natura 2000-området Ålsjön (SE0630156) ligger inom naturreservatet. För Natura 2000-området finns en fastställd bevarandeplan med länsstyrelsens diarienummer 511-7705-2016. Utökningen och förstärkningen av naturreservatet ökar möjligheten att nå bevarandemålen i Natura 2000-området.

Ålsjön är utpekad som ett nationellt särskilt värdefullt vatten ur naturvårdssynpunkt inom den nationella strategin för skydd av vattenanknutna natur- och kulturmiljöer. Ålsjön är också utpekad i länets naturvårdsprogram (objekt nummer 37) som ett område med högsta naturvärde med värden för zoologi, botanik, landskapsbild och friluftsliv, samt i länets våtmarksinventering klassat som objekt med mycket högt naturvärde.

Området ingår i objektet Söderalaslätten (8205–01) i det regionala dokumentet Bevarandeprogram för odlingslandskapet och har där bedömts ha mycket högt bevarandevärde.

I kommunens kommunomfattande översiktsplan, antagen av kommunfullmäktige 2020-10-26 är området utpekad som naturområde (område nummer 16, Ålsjön). Naturområden i översiktsplanen utgörs av större sammanhängande och av exploatering relativt opåverkade landskapsområden med befintliga eller potentiella höga natur- och rekreationsvärden av allmänt intresse. Planeringsinriktningen för naturområden är enligt översiktsplanen:

- Områdenas relativt opåverkade karaktär ska bevaras.
- Områdena ska i stora drag värnas från tillkommande byggnader eller anläggningar som stör omgivningen, påverkar landskapet eller gör att det uppfattas som mer privat. Mindre kompletteringar i anslutning till befintlig bebyggelse kan ske under förutsättning att den opåverkade karaktären inte skadas.
- Byggnader och anläggningar för natur- och kulturturism ska placeras och utformas på ett varsamt sätt i förhållande till områdenas natur-, kultur och landskapsvärden.
- Kommunägd skog ska förvaltas med fokus på landskapets funktionalitet och fungerande ekosystem, rekreation och friluftsliv samt biologisk mångfald.

Länsstyrelsen bedömer att bildandet av naturreservatet överensstämmer väl med intentionerna i kommunens översiktsplan.

Förutom den kommuntäckande översiktsplanen har kommunen också en fördjupad översiktsplan för dubbelspår på Ostkustbanan, antagen 2016-09-26. Denna pekar ut området där befintlig järnväg finns idag, som går igenom nuvarande naturreservat, för utbyggnad till ett dubbelspår. Den sträckningen omfattas också av riksintresse för kommunikationer – järnväg framtida: Gävle-Sundsvall. När detta blir aktuellt behöver prövning göras mot gällande lagstiftning. Eftersom Ålsjön redan omfattas av naturreservatsföreskrifter och Natura 2000-lagstiftning bedöms dock inte det nya beslutet för Ålsjön nämnvärt påverka denna process.

Höga halter av miljögiften PFAS har konstaterats i Ålsjöns avrinningsområde. Med anledning av detta kommer ytterligare undersökningar att behöva göras och det kommer att bli aktuellt att utreda och genomföra lämpliga åtgärder för att förbättra vattenkvalitet samt begränsa spridning och förekomst av PFAS. Kommunen har framfört synpunkter kring att det är viktigt att skötselplan och föreskrifter inte begränsar framtida åtgärder som anses behövas för att förbättra vattenkvaliteten eller begränsa spridning och förekomst av PFAS. Länsstyrelsen bedömer dock att det inte går att göra ett generellt undantag för dessa åtgärder i beslutet. Det beror på att det i dagsläget inte är klart vilka typer av åtgärder som kan vara aktuella, åtgärdernas omfattning eller var i området de planeras. När åtgärder är aktuella i framtiden får prövning enligt gällande föreskrifter och övrig lagstiftning göras. Olika alternativ och utformningar med mera behandlas då. Länsstyrelsen delar alltså i sak kommunens syn att åtgärder som kan förbättra vattenkvaliteten och minska PFAS-halterna behövs i området, och att naturreservatet inte ska utgöra hinder för det, men att det behöver prövas enligt gällande lagstiftning när man vet mer längre fram.

Länsstyrelsen bedömer att skogsbruk, andra arbetsföretag eller anläggningar ej går att förena med bevarande av områdets värden. Området är av stort värde för bevarande av den biologiska mångfalden och möjligheten till friluftsliv. Det är därför enligt länsstyrelsens bedömning ett område som i enlighet med 1 kap. 1 § miljöbalken bör skyddas som naturreservat enligt 7 kap. 4 § miljöbalken. Att så sker bedöms vara förenligt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenområdena enligt 3 och 4 kap. miljöbalken.

I reservatsbildningsprocessen ingår som en del att i alla frågor göra en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen med den utgångspunkten att det ska finnas en rimlig balans mellan de värden som ska skyddas genom förbudet/inskränkningen, och den belastning som förbudet/inskränkningen har för den enskilde. Vid denna avvägning, enligt 7 kap. 25 § miljöbalken, har länsstyrelsen funnit att naturreservatets avgränsning och de inskränkningar som gjorts i rätten att använda mark- och vattenområden (föreskrifterna) är nödvändiga, och att de inte går längre än vad som krävs för att uppnå syftet med naturreservatet. Avvägningen har bland annat lett till att det i föreskrifterna

finns undantag för älgdragare eller liknande för uttransport av större vilt samt undantag för körning med snöskoter vintertid längs befintlig markerad skoterled och längs stig öster om järnvägen. Avvägningen har även lett till att undantag finns för betesdrift och djurhållning.

Länsstyrelsen bedömer att de positiva effekterna för den biologiska mångfalden och för allmänheten är så stora att de överväger de negativa effekter som kan uppstå för allmänheten och för berörda fastighets- och sakägare.

Enligt länsstyrelsens mening är föreskrifterna anpassade efter naturreservatets syfte och bevarandevärdena i området.

Upplysningar

Länsstyrelsen kan med stöd av 7 kap. 7 § andra stycket miljöbalken medge dispens från meddelade föreskrifter om det finns särskilda skäl och om det är förenligt med förbudets eller föreskriftens syfte (7 kap. 26 § miljöbalken). Enligt 7 kap. 7 § sista stycket miljöbalken gäller att beslut om dispens får meddelas endast om intrånget i naturvärdet kompenseras i skälig utsträckning på naturreservatet eller på något annat område.

Länsstyrelsen ska bedriva tillsyn över naturreservatet. I tillsynen ingår att tillse att reservatsföreskrifterna följs.

Av 29 kap. 2 och 2 a §§ miljöbalken följer bland annat att det kan medföra straffansvar att orsaka skada i eller bryta mot föreskrift som meddelats för ett naturreservat.

Har någon vidtagit åtgärd i strid mot meddelad föreskrift, kan länsstyrelsen enligt 26 kap. 9 och 14 §§ miljöbalken vid vite förelägga om rättelse.

Eftersom naturreservatet syftar till att bevara biologisk mångfald ska eventuella vindfällen och stormskadad skog lämnas. Bestämmelserna i 5, 6 och 10 §§ skogsvårdslagen (1979:429) ska inte tillämpas inom naturreservatet.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, se bilaga 7.

Beslutet har fattats av landshövding Per Bill. Ärendet har handlagts och föredragits av biolog Helena Persson. Jurist Caroline Näslund, biolog Pernilla Hansson, biolog Carola Ormalm och biolog Ingemar Södergren har medverkat vid den slutliga handläggningen utan att delta i avgörandet.

Denna handling är godkänd i Länsstyrelsens elektroniska system och har därför ingen namnunderskrift.

Bilagor:

1. Beslutskartor
2. Översiktskarta
3. Föreskriftskartor
4. Skötselplan
5. Karta över upphävda och tillagda ytor
6. Fastigheter och marksamfälligheter – *utgår i webbversionen*
7. Hur man överklagar
8. Sändlista – *utgår i webbversionen*

Observera att kartorna i webbversionen av beslutet har blivit tillgänglighetsanpassade. Därför skiljer de sig något i utseende från kartorna i det diarieförda beslutet

Länsstyrelsen
Gävleborg

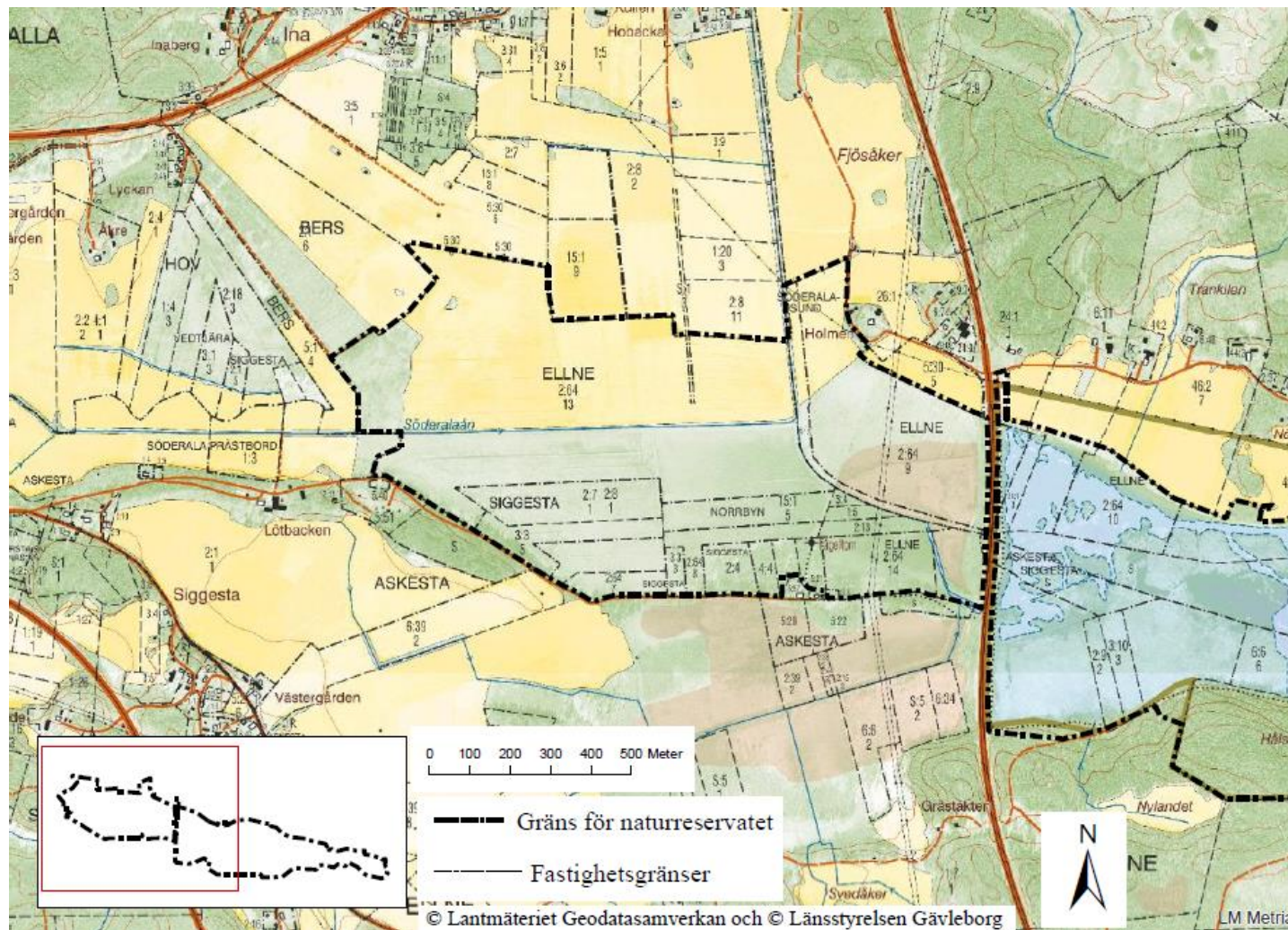
Beslutskarta för Ålsjöns
naturreservat.

Gränsen är delvis inmätt i
fält.

Bakgrundskarta:
Fastighetskartan

Centrumkoordinater
(SWEREF99)
N:6795251
E:609062

Ålsjöns naturreservat - Beslutskarta

Postadress Länsstyrelsen, 801 70 Gävle

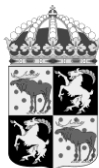
Besöksadress Borgmästarplan

Telefon 010-225 10 00

E-post gavleborg@lansstyrelsen.se

Webb www.lansstyrelsen.se/gavleborg

FB facebook.com/lansstyrelsengavleborg

Länsstyrelsen
Gävleborg

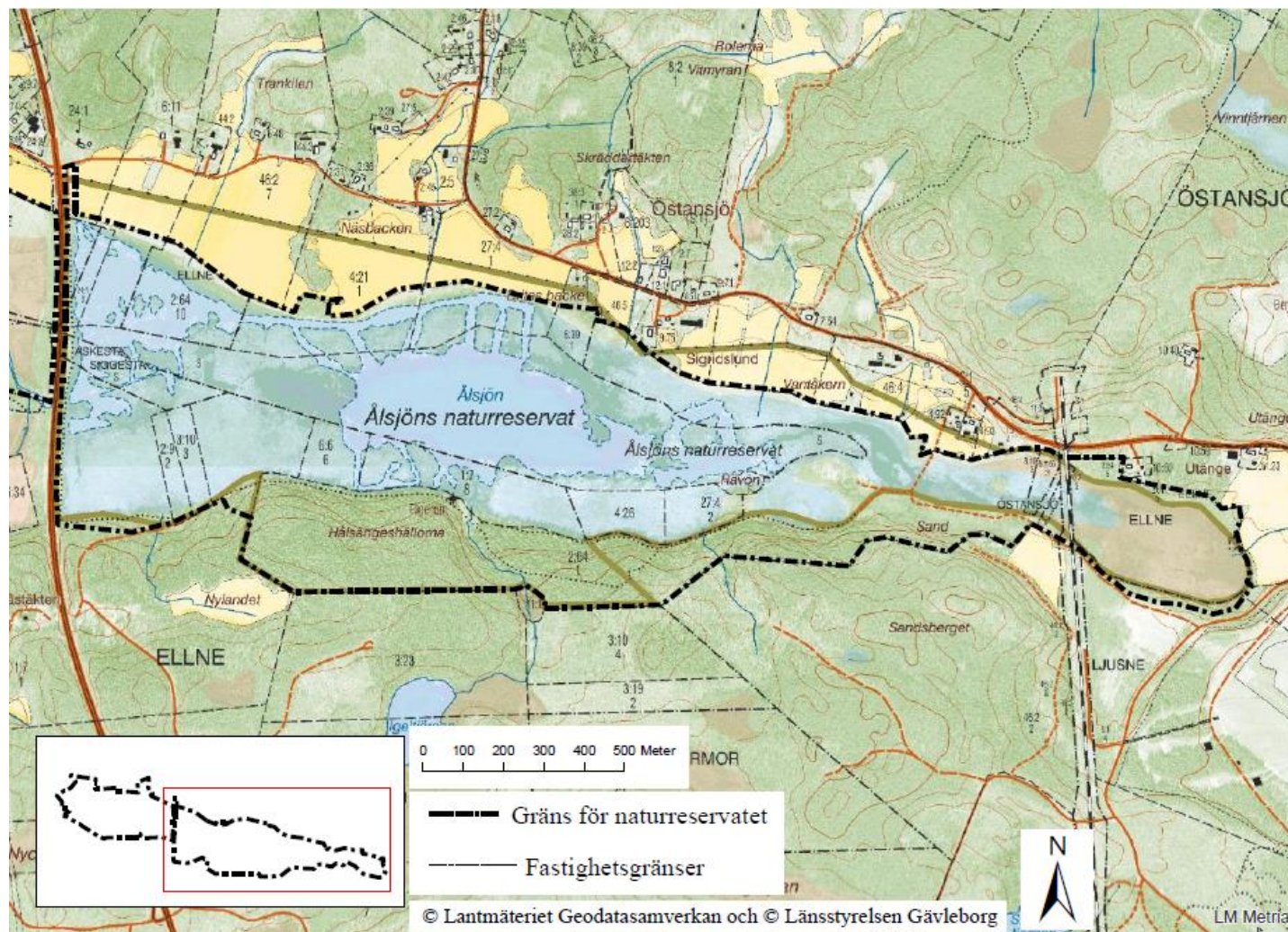
Beslutskarta för Ålsjöns
naturreservat.

Gränsen är delvis inmätt i
fält.

Bakgrundskarta:
Fastighetskartan

Centrumkoordinater
(SWEREF99)
N:6795251
E:609062

Ålsjöns naturreservat - Beslutskarta

Postadress Länsstyrelsen, 801 70 Gävle
Besöksadress Borgmästarplan

Telefon 010-225 10 00
E-post gavleborg@lansstyrelsen.se

Webb www.lansstyrelsen.se/gavleborg
FB facebook.com/lansstyrelsengavleborg

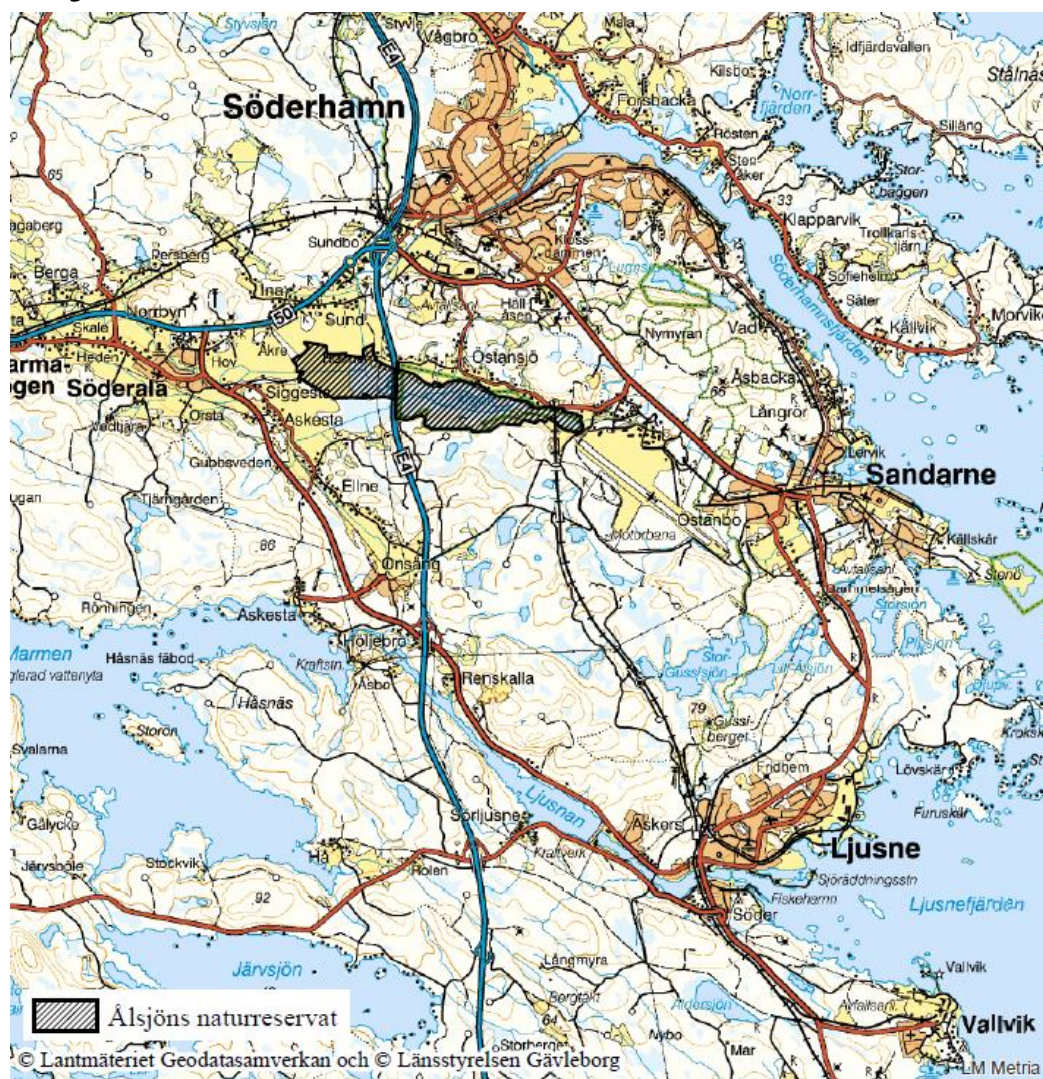
Länsstyrelsen
Gävleborg

Bilaga 2

Tillhör beslut 2024-02-05

Dnr 511-5532-2011

Ålsjöns naturreservat - Översiktskarta

Bakgrundskarta: Vägkartan

Postadress Länsstyrelsen, 801 70 Gävle
Besöksadress Borgmästarplan

Telefon 010-225 10 00
E-post gavleborg@lansstyrelsen.se

Webb www.lansstyrelsen.se/gavleborg
FB facebook.com/lansstyrelsengavleborg

Länsstyrelsen
Gävleborg

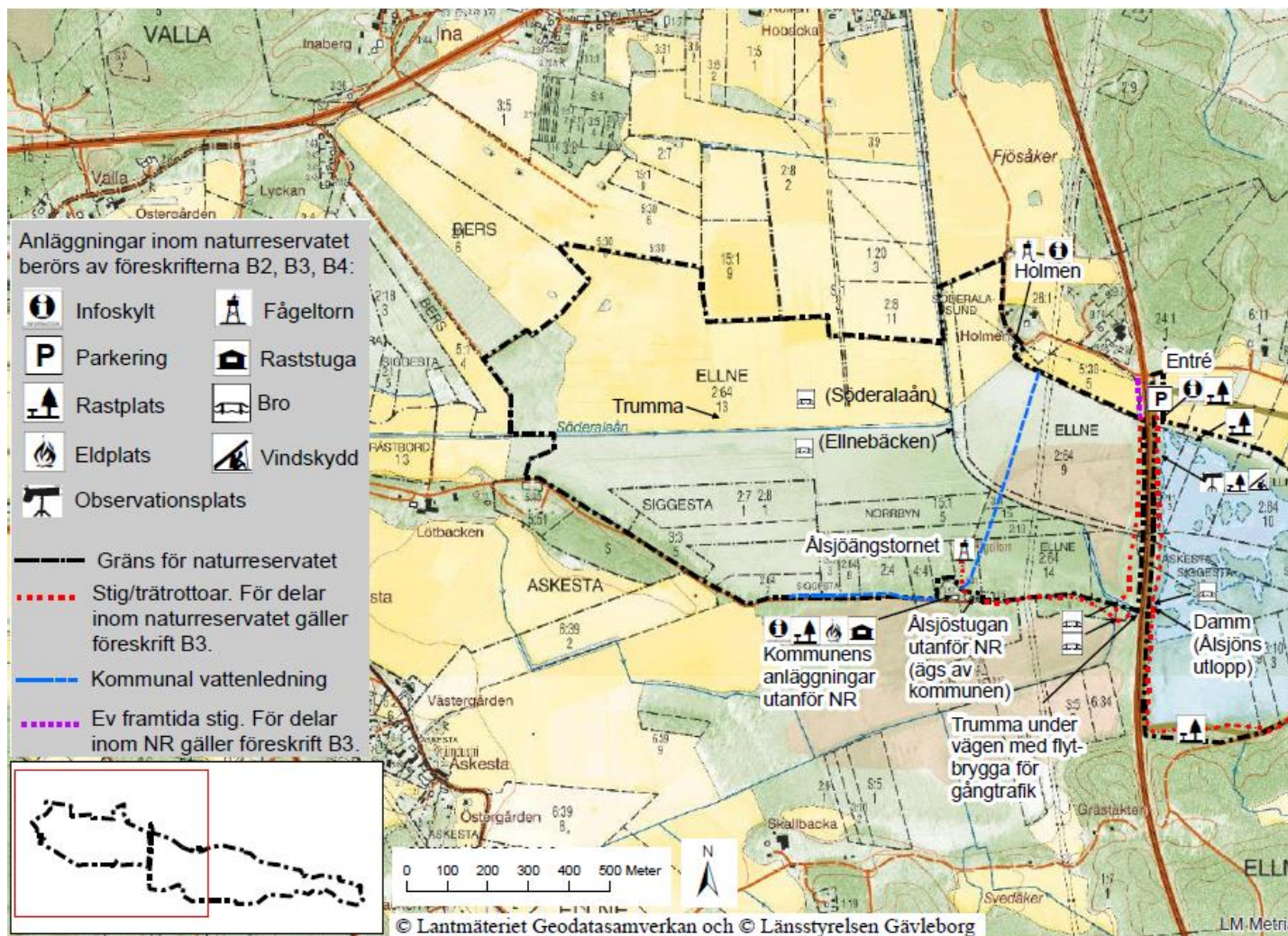
Föreskriftskarta för
anläggningar för Ålsjöns
naturreservat.

Gränsen är delvis inmätt i
fält.

Bakgrundskarta:
Fastighetskartan

Centrumkoordinater
(SWEREF99)
N:6795251
E:609062

Ålsjöns naturreservat - Föreskriftskarta anläggningar

Postadress Länsstyrelsen, 801 70 Gävle

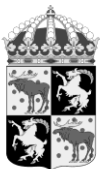
Besöksadress Borgmästarplan

Telefon 010-225 10 00

E-post gavleborg@lansstyrelsen.se

Webb www.lansstyrelsen.se/gavleborg

FB facebook.com/lansstyrelsengavleborg

Länsstyrelsen
Gävleborg

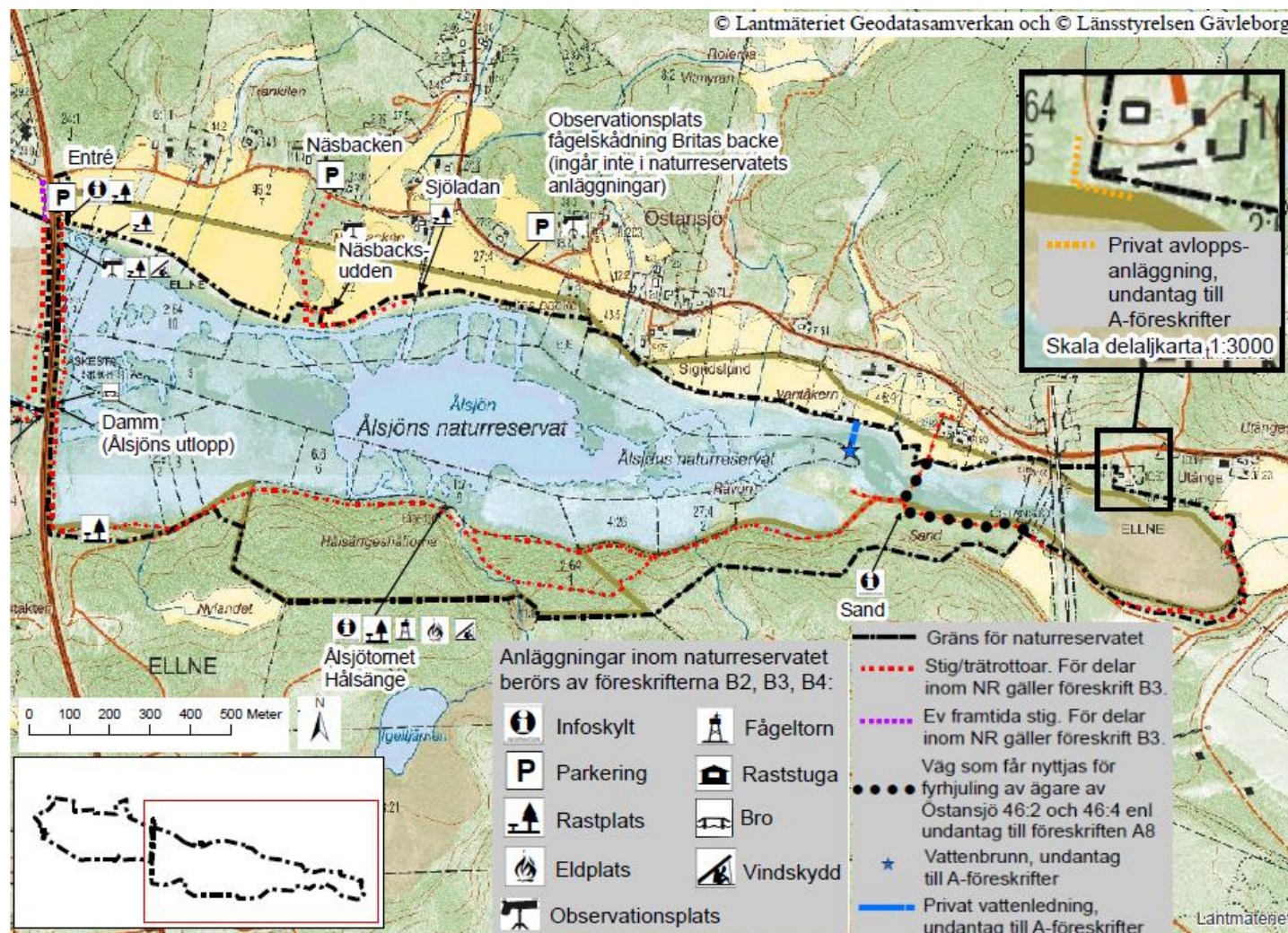
Föreskriftskarta för
anläggningar för Ålsjöns
naturreservat.

Gränsen är delvis inmätt i fält.

Bakgrundskarta:
Fastighetskartan

Centrumkoordinater
(SWEREF99)
N:6795251
E:609062

Ålsjöns naturreservat - Föreskriftskarta anläggningar

Postadress Länsstyrelsen, 801 70 Gävle

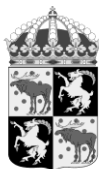
Besöksadress Borgmästarplan

Telefon 010-225 10 00

E-post gavleborg@lansstyrelsen.se

Webb www.lansstyrelsen.se/gavleborg

FB facebook.com/lansstyrelsengavleborg

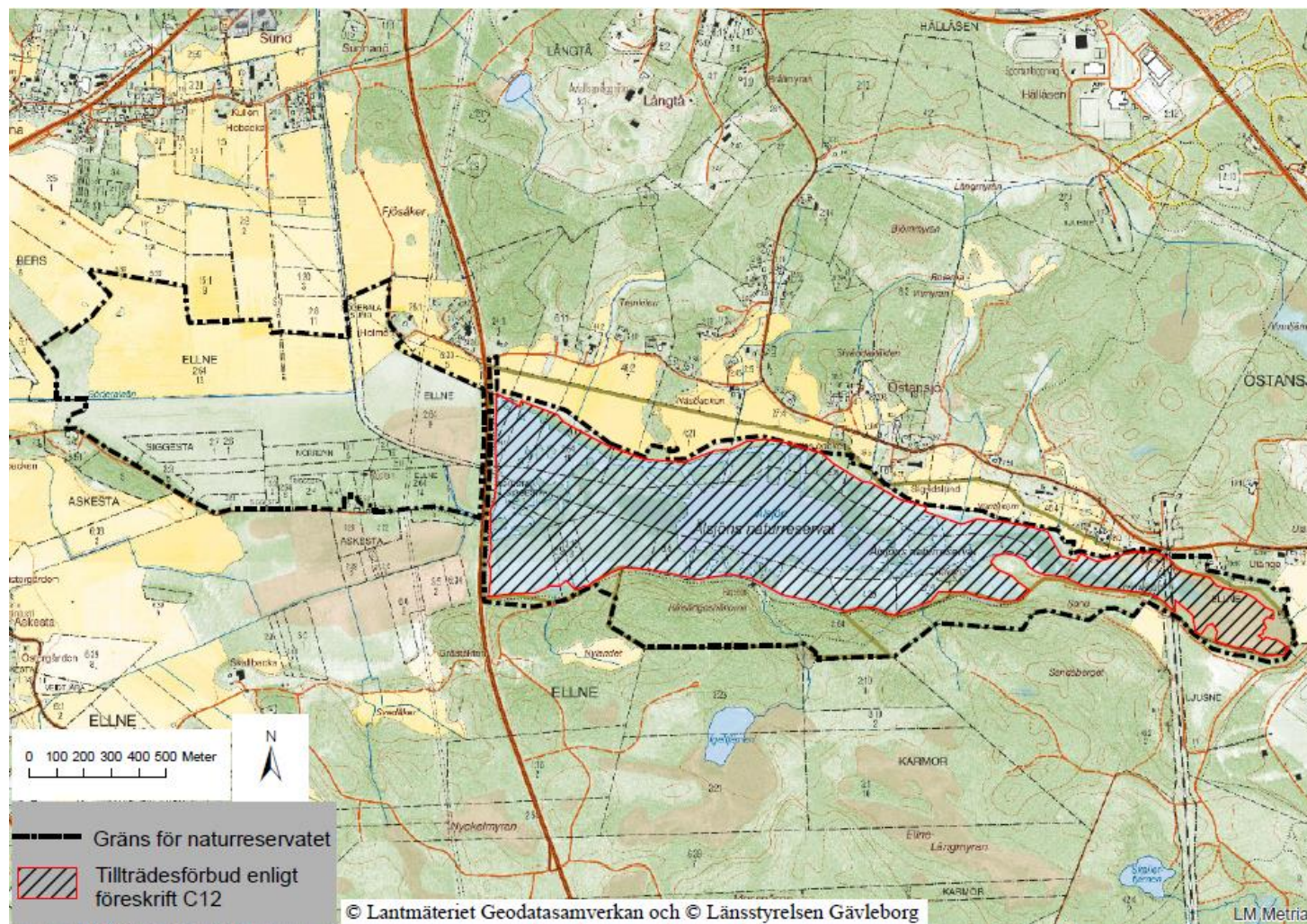
Länsstyrelsen
Gävleborg

Föreskriftskarta för
område med
tillträdesförbud.

Bakgrundskarta:
Fastighetskartan

Centrumkoordinater
(SWEREF99)
N:6795251
E:609062

Ålsjöns naturreservat - Föreskriftskarta tillträdesförbud

Postadress Länsstyrelsen, 801 70 Gävle

Besöksadress Borgmästarplan

Telefon 010-225 10 00

E-post gavleborg@lansstyrelsen.se

Webb www.lansstyrelsen.se/gavleborg

FB facebook.com/lansstyrelsengavleborg

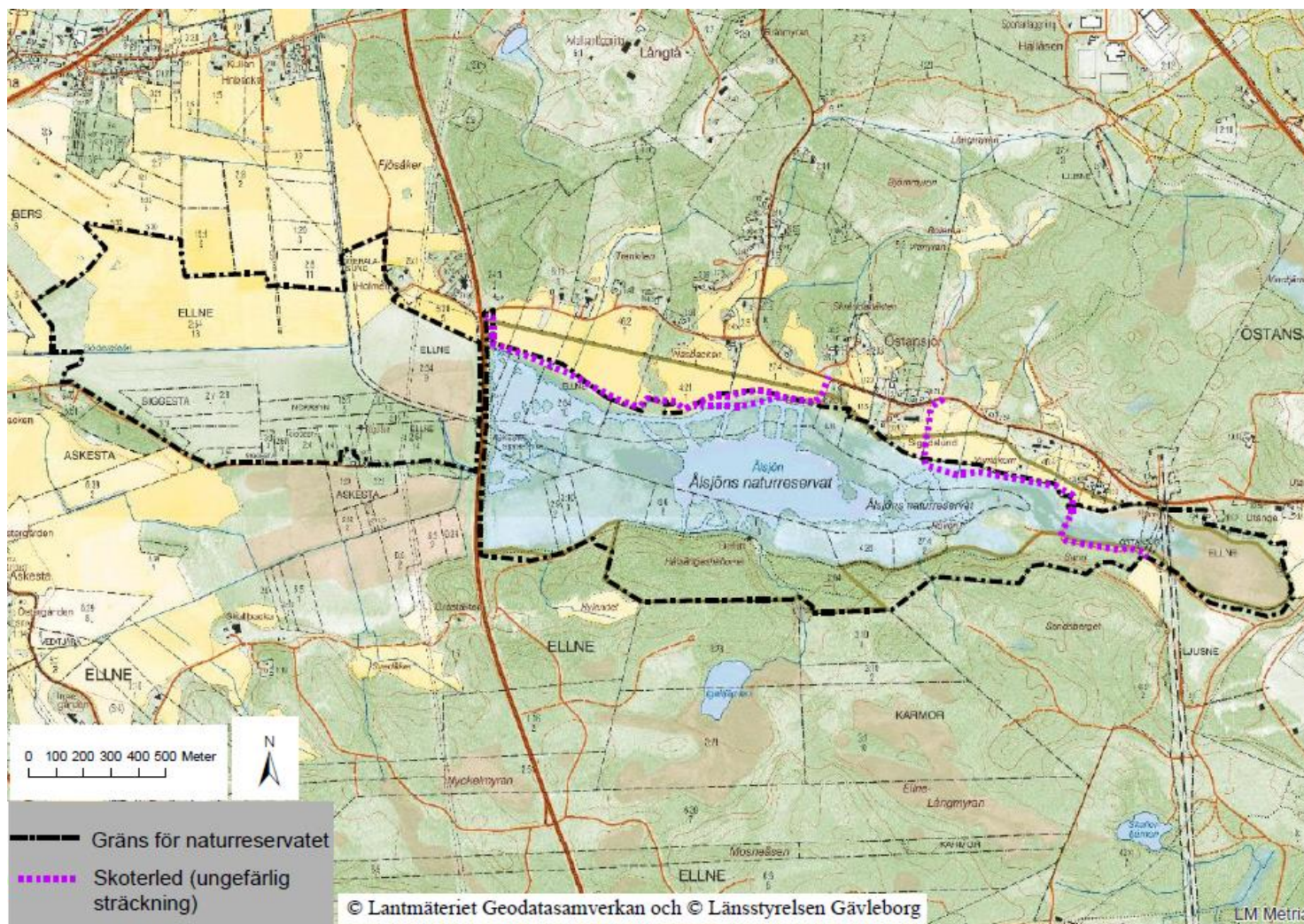
Länsstyrelsen
Gävleborg

Föreskriftskarta för
skoterled.

Bakgrundskarta:
Fastighetskartan

Centrumkoordinater
(SWEREF99)
N:6795251
E:609062

Ålsjöns naturreservat - Föreskriftskarta skoterled

Postadress Länsstyrelsen, 801 70 Gävle

Besöksadress Borgmästarplan

Telefon 010-225 10 00

E-post gavleborg@lansstyrelsen.se

Webb www.lansstyrelsen.se/gavleborg

FB facebook.com/lansstyrelsengavleborg

Länsstyrelsen
Gävleborg

Karta föreskriftsområden
för Ålsjöns naturreservat.

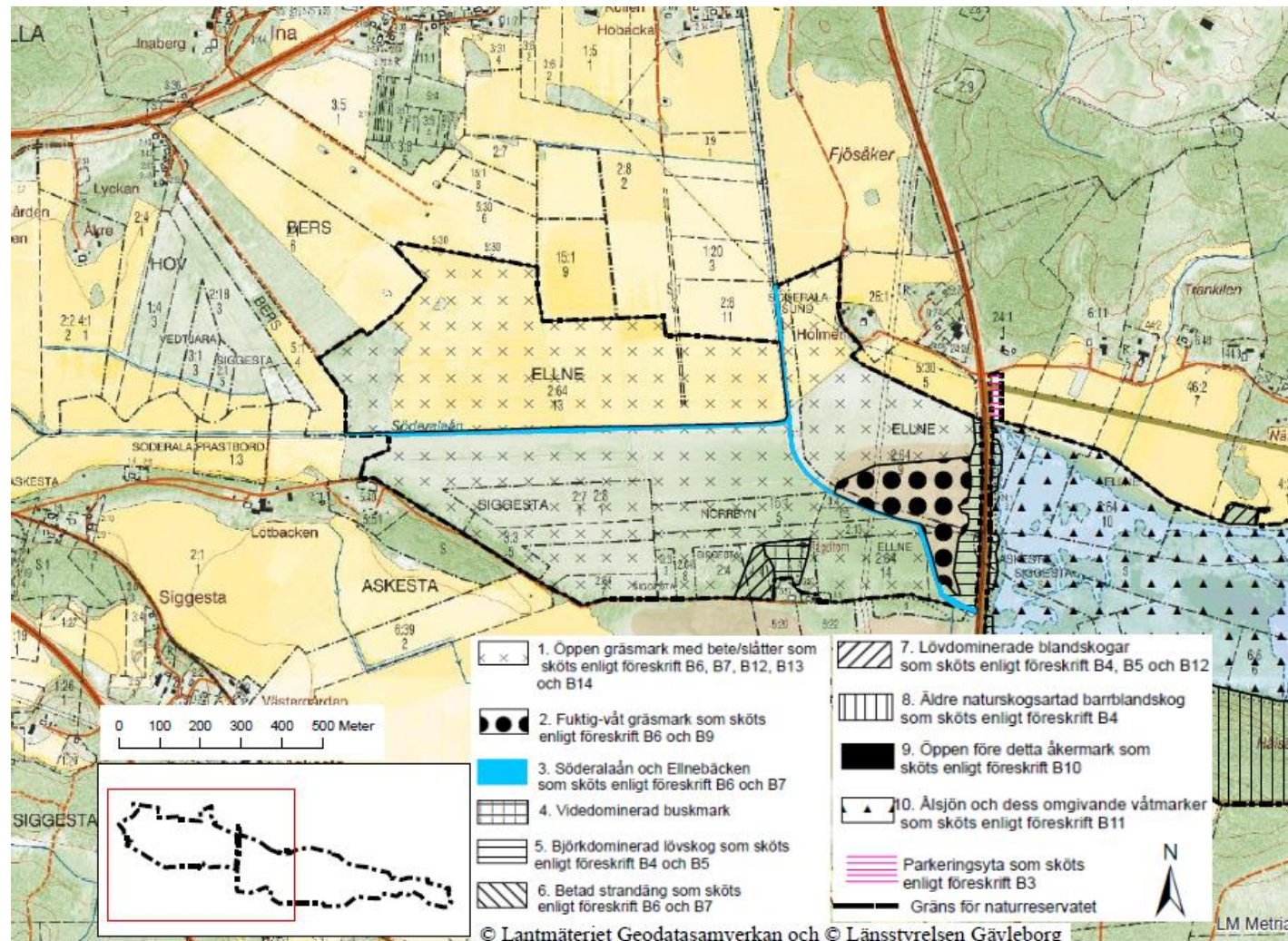
Bakgrundskarta:
Fastighetskartan

Centrumkoördinater
(SWEREF99)

N:6795251

E:609062

Ålsjöns naturreservat - Föreskriftskarta områden

Postadress Länsstyrelsen, 801 70 Gävle

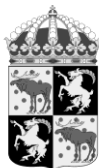
Besöksadress Borgmästarplan

Telefon 010-225 10 00

E-post gavleborg@lansstyrelsen.se

Webb www.lansstyrelsen.se/gavleborg

FB facebook.com/lansstyrelsengavleborg

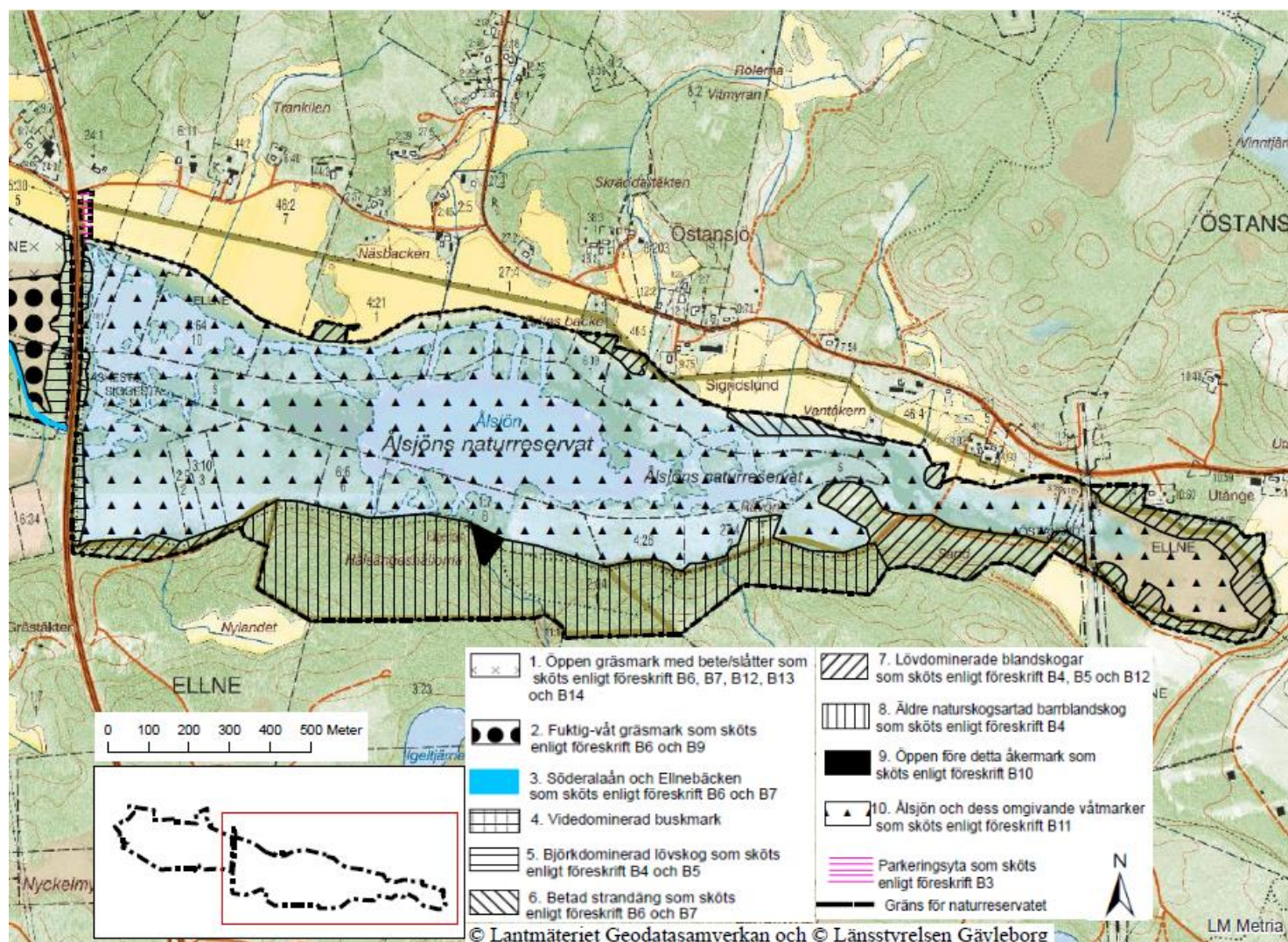
Länsstyrelsen
Gävleborg

Karta föreskriftsområden
för Ålsjöns naturreservat.

Bakgrundskarta:
Fastighetskartan

Centrumkoordinater
(SWEREF99)
N:6795251
E:609062

Ålsjöns naturreservat - Föreskriftskarta områden

Postadress Länsstyrelsen, 801 70 Gävle

Besöksadress Borgmästarplan

Telefon 010-225 10 00

E-post gavleborg@lansstyrelsen.se

Webb www.lansstyrelsen.se/gavleborg

FB facebook.com/lansstyrelsengavleborg

Enheten för naturskydd

Se sändlista

SKÖTSELPLAN FÖR ÅLSJÖNS NATURRESERVAT

BESKRIVNINGSDDEL

I skötselplanen anges målen med naturreservatet och de ska ligga till grund för dess vård och skötsel. Naturreservatet ska utmärkas genom förvaltarens försorg enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

1. Beskrivning av bevarandevärdena

1.1 Administrativa data

Objektnamn	Ålsjöns naturreservat
NVR-id	2001170
Län	Gävleborg
Kommun	Söderhamn
Arealer (från VIC Natur):	Total areal 248,3 hektar Därav landareal 220,2 hektar Produktiv skogsmark 44,3 hektar Naturskog* 20,9 hektar * Areal från Länsstyrelsens naturskogsinventering
Naturtyper enligt Natura 2000: Naturligt näringsrika sjöar (3150) Öppna mossar eller kärr (7140) Taiga (9010) Mindre vattendrag (3260)	63,4 hektar 34,4 hektar 8,1 hektar 20,9 hektar 0,01 hektar
Naturtyper landareal (enligt Metrias naturtypskartering KNAS):	
Tallskog Granskog Barrblandskog Barrsumpskog Lövblandad barrskog Triviallövskog Lövsumpskog	1,9 hektar 8,5 hektar 8,1 hektar 0,1 hektar 9,9 hektar 10,2 hektar 1,3 hektar

Ungskog inklusive hyggen Övriga skogsimpediment Våtmark Limnogen eller saltpåverkad våtmark Hävdad våtmark Odlad mark Äng Betesmark Övrig öppen mark Exploaterad mark inklusive friluftsanläggningar Sjöar och vattendrag	4,5 hektar 2,4 hektar 8,4 hektar 69,3 hektar 8,4 hektar 1,8 hektar 26,4 hektar 50,0 hektar 9,1 hektar 0,3 hektar 28,1 hektar
Prioriterade bevarandevärden: Markslag Naturtyper	Sötvatten, våtmark, gräsmark, skogsmark Hävdade gräsmarker, äldre barnaturskog, lövrik skog, mosaikartad våtmark, slättsjö, sjöstränder
Strukturer	Hävdad gräsmark, vatten-vegetationsmosaik, stående och liggande död ved, gamla träd, sedimentöar, kanaler, källflöden
Arter (rödlitestatus enligt 2020 års rödlista)	<u>Fåglar:</u> Storspov - <i>Numenius arquata</i> EN Tofsvipa – <i>Vanellus vanellus</i> VU Ortolansparv – <i>Emberiza hortulana</i> CR Sånglärka – <i>Alauda arvensis</i> Snatterand – <i>Anas strepera</i> Svarthakedopping – <i>Podiceps auritus</i> Gråhakedopping – <i>Podiceps grisegena</i> Småfläckig sumphöna – <i>Porzana porzana</i> VU Brun kärrhök – <i>Circus aeruginosus</i> Rödbena – <i>Tringa totanus</i> Dvärgmå – <i>Hydrocoloeus minutus</i> Sävspov – <i>Emberiza schoeniclus</i> NT Spillkråka – <i>Dryocopus martius</i> NT Sångsvan - <i>Cygnus cygnus</i> Blå kärrhök - <i>Circus cyaneus</i> NT Fiskgjuse - <i>Pandion haliaetus</i> Trana – <i>Grus grus</i> Myrspov - <i>Limosa lapponica</i> VU Grönbena - <i>Tringa glareola</i> Silvertärna - <i>Sterna paradisaea</i>

	<u>Insekter:</u> Citronfläckad kärrtrollslända– <i>Leucorrhinia pectoralis</i> <u>Mossor:</u> Aspfjädermossa – <i>Neckera pennata</i> VU <u>Svampar:</u> Gropticka – <i>Postia guttulata</i> NT Doftskinn – <i>Cystostereum murrayi</i> NT Gräddticka – <i>Perenniporia subacida</i> VU Bitter taggsvamp – <i>Hydnellum fennicum</i> VU <u>Kärlväxter:</u> Strutbräken – <i>Matteuccia struthiopteris</i> Gullpudra – <i>Chrysospleium alternifolium</i>
Friluftsliv	Upplevelse, rekreation, fågelskådning, naturstudier och naturskoleverksamhet, tillgänglighet för personer med funktionsvariationer
Bebyggelse och anläggningar	- Tre fågeltorn (Ålsjöängstornet, Holmentornet, Ålsjötornet) - Trätrottoarer - Flytbrygga i trumma under E4 (delvis utanför reservatet) - Stigar - Broar - Trummor - Utsiktsplattform (Näsbacksudden) - Vindskydd med utsiktsyta (strax söder om Huvudentrén) - Parkeringsplats - Rastmöbler - Skyltar - Damm och bro vid Ålsjöns utlopp - Lada (Sjöladan) - Järnväg (Ostkustbanan) - Några små brukningsvägar - Kraftledning - Elledning - Kommunens vattenledning

	- Privat brunn och vattenledning - Privat avloppsanläggning
	Europaväg 4 och "Fastigheten"/Ålsjöstugan (två hus, altanen, parkeringen samt rastplats) ligger <u>utanför</u> naturreservatet.

1.2 Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning

Söderala har varit södra Hälsinglands centralbygd sedan 1100-talet, men flera gravar från järnåldern visar att området har varit bebott betydligt längre än så. Under 1100-talet var Ålsjöns vatten oreglerat och sjöns vattenyta sträckte sig långt upp mot byarna Sund, Ina, Siggesta, Askesta och Ellne. Senare kom dock landskapet kring sjön att starkt präglas av de avvattningsföretag som vid flera tillfällen genomförts sedan sekelskiftet 1700–1800. Genom dessa dräneringar vanns stora arealer ny jordbruksmark ur Ålsjöns bottnar. De högre delarna kunde brukas som åker medan de lägre till en början brukades som samfälld slåtteräng. Som sammanhängande ängslandskap var markerna väster om Ålsjön vid den tiden sannolikt ett av de större i länet.

Efter 1930-talet kunde stora delar av området odlas en tid i traditionell växtföljd. 1964 byggdes väg E4 genom området. Vid den tiden brukades stora delar av Ålsjöängarna som betesmark. Ytterligare ett 10-tal år senare följde några decennier då de stora gräsmarkerna väster om E4 låg i stort sett obrukade. 1995 genomförde Länsstyrelsen i samarbete med lokala jordbrukare en restaurering av dessa marker med syfte att kunna återuppta en årlig hävd genom bete och/eller slåtter. Sedan 1997 sköts markerna väster om E4 genom bete med framförallt nötkreatur, häst och får.

Öster om E4 brukas fortfarande stora arealer åker, både för växtodling och som betesvall. I tidigare beslut låg dessa inom naturreservatet men kommer i och med detta beslut ligga utanför naturreservatet. En mindre areal strandnära fuktängar betas i områdets östra del. Ålsjöns vattenyta höjdes 70 cm i samband med att Ålsjön och dess våtmarker avsattes som naturreservat. 1994 fick Ostkustbanan en ny sträckning som innebar att järnvägen nu genomkorsar östra delen av reservatet.

1.3 Områdets bevarandevärden

1.3.1 Biologiska bevarandevärden

Naturreservatet omfattar Ålsjön med omgivande våtmarker, ett avsnitt naturskogsartad grandominerad barrblandskog i en nordvänd sluttning söder om sjön samt stora arealer hävdade gräsmarker, Ålsjöängarna, väster om E4. Sammantaget innehåller området en stor mångfald av naturtyper, vegetationstyper och arter. Ålsjön har länge ansetts som den kanske främsta av länets fågelsjöar med mer än 60 häckande fågelarter, till exempel brun kärrhök, trana, grågås, skedand, svarthakedopping, gråhakedopping, rödbena samt vissa år också dvärgmå.

Ålsjöängarna och dess omgivningar har också stor betydelse som häckningslokal för fågelarter som föredrar stora arealer hävdade gräsmarker som till exempel storspov, tofsvipa, gulärta och sånglärka. Ålsjöängarna är också en viktig rastlokal under höst och vår för änder, vadare, gäss, trana, rovfåglar och tättingar.

Den grandominerade barrblandskogen söder om sjön är gammal och relativt orörd och innehåller strukturer som död ved och gamla träd. Gran finns i alla åldrar upp till åtminstone 200 år. Lågor av gran förekommer allmänt och i alla nedbrytningsstadier. Tall äldre än 200 år förekommer också i områdets högre delar. I skogen finns flera arter knutna till död ved, exempelvis doftskinn, gropticka och gräddticka. Det finns även inslag av löv, bland annat björk och asp. I dessa delar förekommer bland annat aspfjädermossa. Den gamla skogen genomkorsas av Igeltjärnsbäcken. Längs bäcken är vegetationen bitvis lundartad med växter som strutbräken, gullpudra, skogssallat och stinksyska.

1.3.2 Kulturhistoriska bevarandevärden

Området kring Ålsjön har varit bebott under mycket lång tid vilket flera gravar från järnåldern nära naturreservatet visar på. I folkmun benämns området väster om E4 som "Ålsjöängarna", ett namn som berättar om områdets förhistoria som ängsmark. Till områdets bevarandevärden hör möjligheten att här få en förståelse för det som en gång var ett av länets största ängslandskap. Här blir också kopplingen mellan naturvärdena och människans aktiviteter genom århundradena i landskapet tydlig. Restaureringen av Ålsjöängarna och den återupptagna hävden i mitten på 1990-talet har återskapat ett landskap som påminner om äldre tiders ängslandskap. Av det tidigare ladlandskapet återstår idag bara ladornas grundstenar, med några få undantag. Öster om E4 finns en lada kvar som är av Söderalatyp, med sluttande väggar. Den restaurerades hösten 2012. Av övriga kulturhistoriska värden kan nämnas stenar som markerar äldre skiftesgränser och dikessystem i området väster om E4.

1.3.3 Geovetenskapliga bevarandevärden

Området är en del av Söderalaslettens östligaste utlöpare. Området består av sedimentmarker som vilar på en berggrund av granit. Hydrologin är komplex och varierad och skapar en mångfald av biotoper. Själva sjön är grund och känd för att ha ett stort antal källflöden. Tilloppen är begränsade till ett par mindre bäckar. Vid snösmältningen och regniga somrar/höstar svämmar ofta Söderalaån över sina bräddar och skapar stora ytor grunt ytvatten.

1.3.4 Bevarandevärden för friluftsliv

Området är av mycket stort intresse för friluftslivet och har sedan länge varit ett populärt utflyktsmål för naturintresserade. Framförallt fågelskådare har sökt sig till Ålsjön och under 1960-talet byggdes det första fågeltornet vid sjöns södra strand. I slutet av 1990-talet startade Söderhamns kommun i samarbete med länsstyrelsen och det lokala föreningslivet ett EU-projekt med syfte att ytterligare öka tillgängligheten till Ålsjön och dess omgivningar för en bredare allmänhet. Särskilda satsningar gjordes för att barnfamiljer och människor med rörelsehinder ska kunna uppleva området. Inom projektet har bland annat breda trätrottoarer, två nya fågeltorn, parkeringsplats och vägvisning anlagts. Undervåningen av fågeltornet vid Ålsjöängarna är tillgängligt för besökare med rörelsehinder. I anslutning till Ålsjöängarna finns också Ålsjöstugan. Stugan öppnas enbart för bokade grupper men området utanför är en lättillgänglig samlingsplats med trädäck, rastmöbler och grillplats. Stugan ägs och förvaltas av Söderhamns kommun. I och med satsningarna för friluftslivet och genom det tätortsnära läget är området särskilt attraktivt för Söderhamnsområdets skolor som ofta besöker naturreservatet. För övrigt lockar området både naturintresserade kommuninvånare och mer långväga besökare.

1.4 Källförteckning

- Natur i Gävleborg (utgiven av Gävleborgs naturvårdsförbund 1977)
- Fågelinventeringar
- Naturskogar i Gävleborgs län, Länsstyrelsen Gävleborg, Peter Ståhl 1982
- Värdefull natur i Gävleborg. Naturvårdsprogram. Länsstyrelsen Gävleborg rapport 1997:12.
- Skötselplan för bevarande av natur och kulturvärdena på gården Skallbacka och Matses i Ellne, Länsstyrelsen Gävleborg, 1999
- Åtgärdsprogram för ortolansparv, 2017–2021, Naturvårdsverket rapport 6781, april 2017
- Artportalen, www.artportalen.se
- SLU, Artdatabanken: <https://artfakta.se/naturvard> (2022-09-16)

PLANDEL

2. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Naturreservatet är indelat i elva skötselområden, vilka utgår från den skötsel som ska genomföras. Skötselområdena är:

- 1: Öppen gräsmark med årlig betes- och/eller slåtterhävd
- 2: Fuktig – våt gräsmark som till största delen hålls öppen maskinellt
- 3: Söderalaån och Ellnebäcken
- 4: Videdominerad buskmark
- 5: Björkdominerad lövskog
- 6: Betad strandäng
- 7: Lövdominerade blandskogar
- 8: Äldre naturskogsartad barrblandskog
- 9: Öppen före detta åkermark
- 10: Ålsjön och dess omgivande våtmarker öster om E4
- 11: Information och friluftsliv

Skötselplanens skötselområde 1: Öppen gräsmark med årlig betes- och/eller slåtterhävd (87 hektar)

Beskrivning

Fuktig tidigare igenväxande gräsmark på Ålsjöängarna där rörflen och vedväxter dominerade. Efter restaurerande fräsningar och återupptaget bete i slutet av 1990-talet har marken sakta utvecklats mot ett allt artrikare tillstånd där hävdgynnade växter som till exempel hundstarr, krypven, brunven och kärrkavle ökat. Området har stor betydelse för häckfåglar knutna till öppna gräsmarker i jordbrukslandskapet och som rastlokal för änder, gäss, svanar, vadare, rovfåglar och tättingar under vår- och höststräcket. I områdets södra utkanter finns gles skog av tall i väster och lövrik blandskog i öster samt i ett område strax väster om Ålsjöstugan. Dessa delar har en värdefull funktion som skydd för betesdjuren. I den nordvästligaste delen finns spridda medelålders björkar. Vid Holmen finns en liten lövdominerad dunge i anslutning till ett mindre fågeltorn. En bro för djur- och maskintransporter mellan områdets östra och norra del finns strax norr om Söderalaåns sammanflöde med Ellnebäcken. Det finns även en bro över Ellnebäcken samt trumma i dike på Ålsjöängarna. Kommunens vattenledning korsar området.

Bevarandemål

Gräsmarken är välhävdad och har en välutvecklad flora av hävdgynnade växter som krypven, brunven och hundstarr. Typiska fågelarter knutna till ett öppet jordbrukslandskap som tofsvipa, gulärta, storspov och sånglärka häckar regelbundet i området. Området är en bra rastlokal för fåglar som väljer öppna fuktiga gräsmarker under vår- och höststräcket. I området finns brynmiljöer

som utgör lämpliga habitat för bland annat ortolansparv. Skogsridåerna i områdets utkanter har rik förekomst av gamla träd och död ved. Arealen välhävdat gräsmark är minst 87 hektar.

Skötselåtgärder

Området betas eller slås och om möjligt efterbetas årligen med nötkreatur eller en blandning av nöt och häst eller nöt och får. Betestrycket avpassas så att grässvålen är väl avbetad vid betessäsongens slut. Tillskottsutfodring undviks eller begränsas till 2 veckor efter betessläpp och 2 veckor innan installning. Platser för eventuell tillskottsutfodring flyttas till olika platser olika år för att minimera markslitage. Delar som slås och efterbetas slås sent (15/7–15/8). Avslaget hö ihopsamlas och tas årligen ut ur området.

Igenväxningsvegetation hålls efter genom rövning. Tuvbildning kan enstaka år hållas efter med betesputsning. Träd som faller i området lämnas på plats och flyttas eller tas bort endast om de hindrar betesdjuren eller riskerar att missgynna floravärden.

På lämpliga platser, till exempel i skogspartierna mellan Ålsjöstugan och E4 kan brynen öppnas upp genom rövning och utglesning av trädskiktet så att lämpliga habitat för bland annat ortolansparv skapas. Jordblottor och markstörningar kan också skapas/göras för att gynna arten.

Det kan utredas om det finns någon plats i skötselområdet där sandytor lämpliga för häckning för den skyddsvärda arten backsvala kan anläggas. Någon sådan yta skulle i så fall kunna skapas. Backsvala har tidigare häckat i Ålsjöområdet.

Bron över Söderalaån hålls i bra skick. Övriga broar/trummor i diken underhålls efter behov. Djurägarna svarar för löpande mindre underhåll av stängslen. Vid större skador står Länsstyrelsen för reparationen av stängslen.

I framtiden kan det också bli aktuellt att skapa en mer permanent grund vattenyta i del av området. Detta gäller troligtvis främst skötselområde 2, men det kan även bli aktuellt i del av skötselområde 1. Möjligheten till detta behöver dock först utredas och därefter kan skötselområdenas utbredning eventuellt justeras.

Skötselplanens skötselområde 2: Fuktig – våt gräsmark som till största delen hålls öppen maskinellt (5,0 hektar)

Beskrivning

Fuktig – våt gräsmark dominerad av högvuxna starrarter. Marken är i stora delar för blöt för att betas eller skötas med konventionella jordbruksmaskiner. Sedan slutet av 1990-talet sköts därför större delen av området extensivt med regelbundna fräsningar för att hålla vass och vedväxter borta. I den södra delen är marken för blöt för att skötas maskinellt och där pågår därför igenväxning.

Inslag av hävdgynnade mer kortvuxna arter som hundstarr, kryp- och brunven finns. Vattentillgången och öppenheten gynnar bland annat rödbena som häckar regelbundet i skötselområdet. Området gränsar i norr mot betad mark.

Bevarandemål

Området är en bra rastlokal för fåglar som väljer öppna fuktiga-våta gräsmarker under vår- och höststräcket. Typiska våtmarksfåglar som gulärta, rödbena och tofsvipa häckar regelbundet i skötselområdet. Hävdgynnade växter som brunven, krypven och hundstarr förekommer allmänt i skötselområdet. Arealen fuktig-våt öppen gräsmark uppgår till minst 5,0 hektar.

Skötselåtgärder

Större delen av marken fräses regelbundet under hösten eller vintern (under snöfria förhållanden) med specialmaskiner ungefär vart eller vart annat år så att gräsmarken hålls öppen. Mark som är för blöt för fräsning kan antingen röjas eller lämnas utan åtgärd och få växa igen. Om det bedöms möjligt att utöka betet i skötselområde 1 söderut kan gränsen mellan skötselområde 1 och 2 komma att flyttas söderut. På sikt, vid igenväxning, kan även skötselområde 2 behöva justeras så att det blöta området i söder överförs till skötselområde 4 eller 5. Arealerna i skötselområdena kan i så fall komma att ändras.

I framtiden kan det också bli aktuellt att skapa en mer permanent grund vattenyta i området. Möjligheten till detta behöver dock först utredas och därefter kan skötselområdenas utbredning eventuellt justeras.

Skötselplanens skötselområde 3: Söderalaån och Ellnebäcken (1,4 hektar)

Beskrivning

Söderalaån flyter centralt genom Ålsjöängarna och avvattnar den flacka jordbruksslätt som omger byarna Askesta, Ina och Sund. Markerna är svåravvattnade och ån har därför genom tiderna rätats och grävts ur vid flera tillfällen. Arbetena har gjorts inom ramen för Söderalaåns vattenavledningsföretag. Staten är genom Naturvårdsverket i egenskap av

markägare också delägare i vattenavledningsföretaget. Strax sydväst om Holmen och cirka 500 meter väster om E4 flyter Söderalaåns vatten samman med Ellnebäcken. Biotopvårdande åtgärder nedströms området har gjort att Söderalaån idag är ett fungerande vatten för strömlevande fisk. Elfisken strax väster om Ålsjöängarna har under 2000-talet visat på goda siffror för både yngel och årsungar av öring. Söderalaån har dock idag ingen bra vattenkvalitet, bland annat på grund av påverkan från näringsämnen. Dessutom har senare års undersökningar visat på höga halter av PFAS. Skötselområdet omfattar vattnet och de omgivande slänterna.

Bevarandemål

Söderalaån och Ellnebäcken är en bra miljö för fisk och är tjänligt som dricksvatten för betesdjuren. Dikeskanter och slänter är fria från vedväxter och annan högre vegetation.

Skötselåtgärder

Vedväxter och annan högre vegetation på dikeskanterna röjs/slås vid behov. Kommunen bedriver för närvarande ett projekt för att se över hur man på bästa sätt kan förbättra vattenkvaliteten i Söderalaån. Resultatet i projektet kan sedan stå till grund för hur skötselåtgärder för förbättrad vattenkvalitet som även ligger i linje med naturreservatets syften, eventuellt kan genomföras i samarbete mellan kommun och länsstyrelse.

Skötselplanens skötselområde 4: Videdominerad buskmark (0,9 hektar)

Beskrivning

Skötselområdet omfattar ett äldre högvuxet buskage av gråvide. Området är av stort värde för såväl häckande som rastande tättingar och kan på sikt även utveckla värden för andra organismgrupper.

Bevarandemål

Skötselområdet har en sluten vegetation. Området är en god miljö för fåglar som häckar och rastar i täta buskmiljöer. Död lövved förekommer allmänt i skötselområdet. Arealen buskage är 0,9 hektar.

Skötselåtgärder

Röjning kan bli aktuellt i skötselområdets utkant i framtiden om buskaget tenderar att expandera på gräsmarkens bekostnad. I övrigt planeras inga skötselåtgärder i området.

Skötselplanens skötselområde 5: Björkdominerad lövskog (3,0 hektar)

Beskrivning

Cirka 50-årig lövskog, nästan helt dominerad av björk. Skogen fyller en viktig funktion då den förebygger kollisioner mellan bilar och större fåglar som flyger mellan Ålsjön och Ålsjöängarna. På sikt kommer området att utveckla värden knutna till gamla träd och död lövved.

Bevarandemål

Skogen är flerskiktad och lövdominerad. Området innehåller stukturer som gamla träd och död ved i form av torrakor och lågor. Arealen gammal björkdominerad lövskog är 3,0 hektar.

Skötselåtgärder

Granuppslag hålls efter för att upprätthålla en lövdominerad skog. På enstaka, väl valda platser skapas möjlighet till utblickar över Ålsjön och Ålsjöängarna genom röjning av framför allt gran. Åtgärder för siktluckor planeras i samråd mellan kommun och länsstyrelse. Träd som fälls vid skötselåtgärder ska i första hand lämnas kvar i skogen som död ved.

Skötselplanens skötselområde 6: Betad strandäng (1,3 hektar)

Beskrivning

Längs Ålsjöns norra stränder växer det bitvis smala bälten med olika starrarter. I den östra delen av reservatet betas dessa stränder tillsammans med den intilliggande åkermarken. Betet har skapat en blå bård av öppet vatten mellan stranden och vassruggarna utanför.

Bevarandemål

Skötselområdet utgörs av välbetad fuktäng med kortvuxna gräs- och starrarter. Betet skapar en ”blå bård” av öppet vatten längs strandlinjen. Området är en bra rast- och häckningsmiljö för fåglar som exempelvis tofsvipa. Arealen välvärdad strandäng uppgår till 1,3 hektar.

Skötselåtgärder

Området betas årligen med nötkreatur eller en blandning av nöt och häst. Om möjligt utökas betesområdet längre västerut. I så fall justeras gränsen mellan skötselområde 6 och 10. Betesdjuren ska ges möjlighet att beta även strax utanför vattenlinjen. Betestrycket avpassas så att grässvålen är väl avbetad vid betessäsongens slut. Tillskottsutfodring får inte ske i skötselområdet. Igenväxningsvegetation hålls efter genom röjning. Tuvbildning kan vid behov

hållas efter med betesputsning. Djurägarna svarar för löpande mindre underhåll av stängselsträckor inom reservatet. Vid större skador på dessa står Länsstyrelsen för reparationen av stängslet.

Skötselplanens skötselområde 7: Lövdominerade blandskogar (15 hektar)

Beskrivning

Löv- och blandskogar, ofta strandnära, av varierande ålder och trädslagssammansättning.

Länsstyrelsen har i dagsläget kännedom om att det växer spirea vid Sand.

Bevarandemål

Skogen är lövdominerad och har naturskogskaraktär. Död ved förekommer allmänt i skötselområdet. I området finns brynmiljöer som utgör lämpliga habitat för bland annat ortolansparv. Arealen lövdominerad blandskog uppgår till 15 hektar.

Skötselåtgärder

Området lämnas i första hand för fri utveckling. Men vid igenväxning av gran bör åtgärder som röjning, ringbarkning och fällning av gran utföras för att bibehålla lövets dominans i området. På enstaka, väl valda platser skapas möjlighet till utblickar över Ålsjön genom röjning av framför allt gran. Träd som fälls vid skötselåtgärder ska i första hand lämnas kvar i skogen som död ved.

På lämpliga platser, till exempel på Näsbacksudden samt i dungen vid Sand kan brynen öppnas upp genom röjning och utglesning av trädskiktet så att lämpliga habitat för bland annat ortolansparv skapas. Näsbacksudden och Sand finns markerade på skötselkartan för anläggningar, sid 26.

Förekomsten av spirea bekämpas på lämpligt sätt.

Skötselplanens skötselområde 8: Äldre naturskogsartad barrblandskog (29 hektar)

Beskrivning

Naturskogsartad barrblandskog i en brant nordsluttning mot Ålsjön. Skogen är till största delen grandominerad, sluten och högstammig. Den äldsta skogen finns i den västra delen. Här förekommer gran i alla åldrar upp till 200 år. Det är gott om död ved, både stående och liggande, ofta grov och av olika åldrar. I högre belägna delar finns hållmarker och tallar med en ålder nära 250 år. Längs

Igeltjärnsbäcken, som avvattnar en tjärn strax söder om reservatet, finns ett avsnitt av lundartad karaktär med en rik kärlväxtflora. Ett par mindre flikar ungskog ingår i skötselområdet.

Bevarandemål

Skötselområdet består av flerskiktad, orörd naturskog som formas av naturliga processer. Det finns gott om gamla träd och död ved i olika former och nedbrytningsstadier. Arter som är beroende av dessa förhållanden som ullticka, doftskinn och spillkråka fortlever i området. Arealen taiga (9010) uppgår till minst 20,8 hektar och förväntas öka i och med att områdets naturskogsqualiteter utvecklas ytterligare.

Skötselåtgärder

På enstaka, väl valda platser mellan stigen längs stranden och vattenlinjen skapas möjlighet till utblickar över Ålsjön genom röjning av framför allt gran. Träd som fälls ska i första hand lämnas kvar i skogen som död ved. I övrigt lämnas området för fri utveckling.

Skötselområde 9: Öppen före detta åkermark (0,4 hektar)

Beskrivning

Öppen före detta åkermark bevuxen med gräs och örter och hävdad genom motormanuell slåtter och räfsning. I nedre delen av Igeltjärnsbäcken, som går igenom skötselområdet, växer rik flora med till exempel gullpudra. Bäckens mynnar ut i Ålsjön. Området fyller en funktion som samlingsplats för besökare till Ålsjötornet och rastplats Hålsänge.

Bevarandemål

Gräsmarken är öppen och fri från vedväxter. Arealen öppen gräsmark är 0,4 hektar.

Skötselåtgärder

Marken hålls öppen med i första hand årlig slåtter med skärande eller klippande redskap. I andra hand sker hävden genom manuell röjning av vedväxter i gräsmarken. Hävden utförs varje eller vart annat år. Avslaget material samlas ihop och komposteras eller bränns i områdets utkant.

Skötselplanens skötselområde 10: Ålsjön och dess omgivande våtmarker öster om E4 (105 hektar)

Beskrivning

Ålsjön är grund och näringsrik och har en vegetation som domineras av bland annat bladvass, smal- och bredkaveldun, sjöfräken och sjösäv. I öppnare delar finns stora mängder gäddnate och gul näckros. I delar av området finns också stora ytor där vitmossor dominerar. Längs de norra stränderna finns på stora sträckor en smal starrbård mellan åkermarken och vattenlinjen. I åkerkanterna växer också spridda lövträd, främst björk och vide.

På norra sidan finns en privatägd bevarandevärd lada som är av Söderalatyp, med sluttande väggar. Den restaurerades hösten 2012 med medel från Länsstyrelsen. Markägaren ansvarar för underhållet av ladan. Ladan kallas Sjöladan och finns markerad på Skötselkarta anläggningar, sidan 26.

Efter en höjning av vattenytan 1978 och en restaurering som påbörjades 1995 har andelen öppet vatten i sjön ökat och en variationsrik mosaik av öppet vatten och våtmarksvegetation skapats. Målet har uppnåtts genom grävningar och fräsningar där andelen sammanhängande bladvassområden minskats, låga häckningsöar skapats och kanaler grävts för att öka vattenomsättningen och kontakten mellan de olika öppna vattenområdena.

Länsstyrelsen har i dagsläget kännedom om att det växer jättebalsamin vid Sjöladan.

Bevarandemål

Ålsjön är en för rastande och häckande sjö- och våtmarksfåglar attraktiv mosaik av vatten och våtmarksvegetation. Fåglar som brun kärrhök, svarthakedopping och rödbena häckar regelbundet i området. Arealen naturligt näringsrika sjöar (3150) är minst 34,4 hektar och arealen öppna mossar och kärr (7140) är minst 8,1 hektar.

Skötselåtgärder

Häckningsöar och strandzoner hålls fria från igenväxningsvegetation så att mosaiken av våtmarksvegetation och öppet vatten bibehålls. Borttag av igenväxningsvegetationen görs genom återkommande fräsningar eller manuella röjningar. Högst prioritet ges att förhindra uppslag av vedväxter, främst björk i de områden där bottenmassor lagts ihop längs stränder, kanalkanter och på häckningsöar. Flacka sluttningsprofiler ska eftersträvas så långt det är möjligt. Arbetet planeras så att det varje år finns tillgång till nyröjda/frästa häckningsöar och strandzoner.

Längs den norra stranden röjs/avverkas buskar och träd för att skapa och underhålla en öppen kontakt mellan sjön och de omgivande åkermarkerna. Möjligheten att skapa nya ytor med slåtter- och/ eller betesmark längs den norra stranden utreds. Om detta är möjligt och genomförs blir dessa ytor en del av skötselområde 6.

Det är positivt att den bevarandevärda ladan av Söderalatyp (Sjöladan) på norra sidan sjön hålls i gott skick. Ägaren till ladan ansvarar för underhållet. Om behov av större restaureringsinsatser uppkommer kan detta tas upp för diskussion mellan berörda parter.

Dammen vid Ålsjöns utlopp underhålls. Dammen kan göras reglerbar så att det blir möjligt att genom regleringar höst-vinter-vår skapa iserosion för att bromsa igenväxningen och för att skapa gynnsammare betingelser för vårrastande fåglar.

Förekomsten av jättebalsamin bekämpas på lämpligt sätt.

Skötselplanens skötselområde 11: Information och friluftsliv

Beskrivning

Ålsjöns naturreservat är välbesökt och lättillgängligt. De främsta värdena för friluftslivet är goda chanser till fågelupplevelser och möjligheter till vandringar med utsikter över sjön, våtmarkerna och Ålsjöängarnas vidsträckta gräsmarker. Området används ofta av traktens skolor för utflykter och naturstudier. Även många naturintresserade från trakten och förbipasserande turister besöker området. För cirka 10 år sedan ökade intresset för fiske i området. Eftersom fisket dock störde fågellivet under vissa tidsperioder har sjön och våtmarkerna belagts med tillträdesförbud under häckningstiden.

Reservatet har en väl utbyggd service för besökare. Här finns ett system av stigar och trätrottoarer i våtmarkerna, en stor parkeringsplats, tre fågeltorn, plattformar för fågelskådning, vindskydd, informationsskyltar, informationsfolder, vägvisning till och inom reservatet, rastplatser med bänkar och bord. Utanför naturreservatet finns en större rastplats vid Ålsjöstugan. Det finns även parkering vid Näsbacken utanför naturreservatet. Vid Britas backe utanför naturreservatet finns parkering och observationsplats som inte ingår i naturreservatets anläggningar.

Huvudentrén finns vid områdets parkering invid E4. Till parkeringen finns Trafikverkets brunvita skyltning för objekt av stort turistiskt intresse. Parkeringen är ca 100 x 23 meter och belagd med grus. En 25 meter lång trädgårdsgård markerar entrén och är utgångspunkten för ett besök i området.

Häriifrån leder trätrottoarer och stigar till Ålsjöängarna. Vandrigen passerar under E4 på en flytbrygga i den vägtrumma som också tjänar som Ålsjöns utlopp till Ellnebäcken. Därifrån fortsätter en bred grusad stig vidare till området vid Ålsjöstugan. Vid passagen under E4 begränsas tillgängligheten genom relativt stora lutningar på trätrottoar och stig. Ålsjöstugan är i allmänhet stängd för allmänheten men öppnas för skolklasser eller andra bokade grupper. Stugans trädäck och området utanför stugan är dock tillgängligt för besökare. Här finns också grillplats och gott om rastmöbler. Stugan inklusive rastplatsen ligger utanför naturreservatet. Fågeltornet vid Ålsjöängarna (Ålsjöängstornet) nås via en trätrottoar från Ålsjöstugan och en ramp till den nedersta plattformen. Till tornets översta plattform är det en trappa. Vid Holmen i Ålsjöängarnas nordöstra del finns ett enkelt mindre fågeltorn som kallas Holmentornet.

Vid Ålsjöns utlopp kan man välja att i stället gå vidare till Hålsänge och Ålsjötornet i den östra delen av reservatet. Dit går vandrigen via trätrottoarer och stigar med något lägre standard än stigen mellan parkeringen och Ålsjöängstornet. Ålsjötornet kan också nås via stigar österifrån. Tornet är öppet för allmänheten och består av flera våningar med trappor. Även om stigkvaliteten varierar har de flesta stigar en standard som gör det möjligt att besöka reservatet med cykel. Utöver de tre fågeltornen finns ett tillgänglighetsanpassat vindsydd med utsiktsplats strax söder om huvudentrén. Det finns även en observationsplattform med lägre nivå av tillgänglighet vid Näsbacksudden vid Ålsjöns norra strand som man når via en stig från vägen norr om Ålsjön. Från Näsbacksudden fortsätter sedan stigen till Sjöladan där det finns en enklare rastplats. De flesta friluftsanordningar i reservatet har anlagts av Söderhamns kommun.

Bevarandemål

- Gränsmarkeringen är tydlig och i gott skick.
- Område med tillträdesförbud har tydlig skyltning i gott skick.
- Ålsjöns naturreservat har bra förutsättningar för fågelupplevelser, övrigt friluftsliv och naturstudier. Besökarna är belåtna med sina upplevelser i naturreservatet.
- Reservatet har tydlig vägvisning från E4 till entrépunkten och till lämpliga målpunkter i området.
- Reservatet har en entré som är i gott skick och förhöjer besökarnas upplevelser.
- Reservatet har information (entréskyltar, specialskyltar, folder, hemsida) som är utformad med höga krav på tillgänglighet vad gäller placering, format och möjlighet att förstå innehållet. Skyltar hålls i gott skick. Hemsidan hålls uppdaterad.
- Besöksanordningarna är i gott skick.

- Stigar på sträckan entrén – Ålsjöstugan – Ålsjöängstornet har en högre grad av framkomlighet än övriga stigar och trätrottoarer i reservatet. Likaså har besöksanordningar på den sträckan hög fysisk tillgänglighet.

Skötselåtgärder

Länsstyrelsens ansvar

- Markera och underhålla reservatets gräns.
- Framställa och underhålla skyltar om tillträdesförbudet.
- Framställa och underhålla lättillgänglig informationsskylt för reservatets entrépunkt och ytterligare några lämpliga målpunkter i reservatet. Utforma skyltställ med höga krav på tillgänglighet.
- Underhålla naturreservatets vägvisningsskyltar.
- Omarbeta de tre olika specialskyltarna, Fågellivet, Den gamla skogen och Ålsjöängarna, för ökad tillgänglighet när de gamla behöver bytas.
- Producera och lägga ut informationsfolder vid huvudentrén och vid Ålsjöstugan.
- Delta i samråd med kommunen angående planering av eventuella siktröjningar på enstaka platser för att skapa utblickar mot Ålsjön och Ålsjöängarna.
- Samarbeta med och stötta kommunen vid omfattande arbete/restaurering av Ålsjöängstornet, flytbryggan under E4, trätrottoaren längsmed Ålsjöns västra kant och vindskyddet vid huvudentrén.
- Underhålla Ålsjötornet och Holmentornet samt utsiktsröja vid tornen.
- Anlägga och underhålla en rastplats med vindskydd och eldstad vid Hålsänge samt förse rastplatsen kontinuerligt med ved.
- Underhålla parkering vid Näsbacken, stig från parkeringen via Näsbacksudden till Sjöladan, plattform vid Näsbacksudden inklusive siktröjning, samt rastplats vid Sjöladan. Vissa av dessa anläggningar ligger utanför reservatsområdet och omfattas av separat avtal. Om detta avtal på sikt upphör att gälla kan anläggningarna komma att avvecklas.
- Underhålla reservatets rast- och grillplatser samt rastmöbler förutom de som finns på sträckan mellan huvudentrén och Ålsjöstugan.
- Underhålla reservats stigar förutom sträckan mellan huvudentrén och Ålsjöstugan/Ålsjöängstornet, bland annat genom att röja igenväxningsvegetation, hålla stigarna fria från vindfällan, lägga ut grus och vid behov komplettera spänger och mindre broar samt hålla rent från skräp.
- Eventuellt restaurera stigen som löper parallellt med E4 på västra sidan av vägen samt utreda möjlighet att förlänga stigen norrut utanför naturreservatet ca 100 m upp till vägkorsningen.

- Underhålla norra bron vid E4 över Ellnebäcken (framför allt om restaurering av stigen norrut längs E4 blir aktuellt).
- Besiktning av fågeltorn och broar.
- Hålla information om reservatet på Länsstyrelsens hemsida tillgänglig och aktuell.

Kommunens ansvar

- Underhålla parkeringsplatsen inklusive trädgårdsgården vid reservatets huvudentré.
- Underhålla flytbryggan i vägtunneln under E4.
- Underhålla Ålsjöängstornet och vindskyddet strax söder om huvudentrén samt utsiktsröja vid dessa anläggningar.
- Underhålla rast- och grillplatsen vid Ålsjöstugan (belägen utanför naturreservatet).
- Underhålla rastmöblerna längs trätrottoaren.
- Underhålla södra bron vid E4 över Ellnebäcken.
- Underhålla tillgänglighetsanpassad trätrottoar på östra sidan E4 vad gäller konstruktion och funktion och genom att gräs, vedväxter eller annan vegetation som växer in i och närmast spängerna slås/röjs undan.
- Underhålla stigen mellan huvudentrén och Ålsjöstugan/Ålsjöängstornet genom att kontrollera tillgänglighet och stigbredd, fälla farliga träd och flytta vindfällan från stigen.
- Hålla rent från skräp på huvudparkeringen, vid Ålsjöstugan och stigsträckan däremellan.

Gemensamt för Länsstyrelsen och kommunen

Om behov uppstår och resurser finns, kan eventuellt ytterligare någon stig, gömsle och vindskydd/rastmöbler anläggas/uppföras. Anläggningar får inte uppföras på platser där de riskerar att medföra en negativ påverkan på fågellivet eller andra naturvärden.

3. Uppföljning

3.1 Uppföljning av skötselåtgärder

Länsstyrelsens personal eller andra av länsstyrelsen anlitade entreprenörer ansvarar för dokumentation och rapportering av vilka åtgärder som genomförts och när de genomförts. Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning och utvärdering av genomförda skötselåtgärder sker.

3.2 Uppföljning av bevarandemål

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen specificeras i dokumentet "Uppföljningsplan för Ålsjöns

naturreservat” vilket fastställs i samband med naturreservatets bildande. Mer information om Länsstyrelsens uppföljning finns i ”Uppföljning av skyddade områden i Gävleborgs län – policy och översiktlig plan 2012”.

4. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Var	Frekvens	Prioritering	Finansiering
Markering och underhåll av reservatsgränsen	Initialt och därefter vid behov	Se beslutskartan	Vart 6:e år	1	Skötselanslaget
Framställa och underhålla informations-skyltar om reservatet	Initialt och därefter vid behov	Vid reservatets entrépunkt, vid Sand, Ålsjöstugan, Holmen och Ålsjötornet. Se skötselkarta – anläggningar	Initialt och därefter vid behov	1	Skötselanslaget
Framställa och underhålla skyltar om tillträdesförbudet	Initialt och därefter vid behov	Vid entrépunkten och eventuellt andra platser där båtar kan sättas i sjön	Initialt och därefter vid behov	1	Skötselanslaget
Omarbeta och underhålla specialskyltar om reservatet	Vid behov	På lämpliga platser inom naturreservatet	Engångs-åtgärd, därefter vid behov	2	Skötselanslaget
Underhålla vägvisningsskyltar till målpunkter	Vid behov	Vid platser som leder till målpunkterna	Vid behov	1	Skötselanslaget
Ta fram informationsfolder om naturreservatet	Initialt		Initialt och löpande	2	Skötselanslaget
Underhålla parkeringsplatsen inklusive trädgårdsgården	Vid behov	Se skötselkarta – anläggningar	Vid behov	1	Söderhamns kommun
Underhålla flytbryggan under E4	Vid behov	Se skötselkarta - anläggningar	Vid behov	1	Söderhamns kommun

Underhålla Ålsjöängstornet och vindskyddet vid huvudentrén, inklusive siktröjning	Vid behov	Vid Ålsjöängarna och huvudentrén, se skötselkarta - anläggningar	Vid behov	1	Söderhamns kommun
Underhålla rast- och grillplatsen vid Ålsjöstugan (belägen utanför naturreservatet).	Vid behov	Se skötselkarta – anläggningar	Vid behov	1	Söderhamns kommun
Underhålla södra bron vid E4 över Ellnebäcken.	Vid behov	Se skötselkarta – anläggningar	Vid behov	1	Söderhamns kommun
Underhålla trätrottoarerna och rastmöblerna samt borttagande av inväxande vegetation	Vid behov	Se skötselkarta - anläggningar	Vid behov	1	Söderhamns kommun
Underhålla stigarna från Entrén till Ålsjöstugan inklusive borttagande av inväxande vegetation	Vid behov	Se skötselkarta - anläggningar	Vid behov	1	Söderhamns kommun
Hålla rent från skräp på huvudparkeringen, vid Ålsjöstugan och stigsträckan däremellan.	Vid behov	Se skötselkarta – anläggningar	Löpande	2	Söderhamns kommun
Underhålla Ålsjötornet och Holmentornet inklusive siktröjning	Vid behov	Se skötselkarta - anläggningar	Vid behov	1	Skötselanslaget

Underhålla reservatets rast- och grillplatser samt rastmöbler förutom de som finns på sträckan mellan huvudentrén och Ålsjöstugan.	Vid behov	Se skötselkarta - anläggningar	Vid behov	1	Skötselanslaget
Underhålla reservats stigar inklusive borttagande av inväxande vegetation, förutom sträckan mellan huvudparkeringen och Ålsjöstugan/Ålsjö-ängstornet	Vid behov	Se skötselkarta - anläggningar	Vid behov	1	Skötselanslaget
Restaurera och underhålla stig, samt utreda förlängning	Initialt och vid behov	Parallellt med och väster om E4	Vid behov	3	Skötselanslaget
Underhålla norra bron vid E4 över Ellnebäcken	Vid behov	Se skötselkarta - anläggningar	Vid behov	3	Skötselanslaget
Anlägga och underhålla en rastplats med vindskydd och eldstad vid Hålsänge samt förse rastplatsen kontinuerligt med ved.	Initialt och vid behov	Se skötselkarta - anläggningar	Initialt och därefter vid behov	2	Skötselanslaget

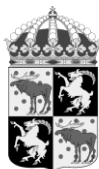
Underhålla parkeringen vid Näsbacken, stigen till Sjöladan, plattformen vid Näsbacksudden inklusive siktröjning, samt rastplatsen vid Sjöladan.	Vid behov och så länge avtal om parkering och stig finns	Se skötselkarta - anläggningar	Vid behov	2	Skötselanslaget
Uppdatera information om reservatet på Länsstyrelsens hemsida	Löpande		Löpande	1	Skötselanslaget
Besiktning av fågeltorn och broar	Löpande	Se skötselkarta - anläggningar	Löpande	1	Skötselanslaget
Bete och/eller slåtter med efterbete på Ålsjöängarna och längs Ålsjöns norra strand	Varje år	Skötselområde 1 och 6	Årligen	1	Miljöstöd, i andra hand skötselanslaget
Röjning av igenväxningsvegetation som djuren ratat och betesputsning	Vid behov	Skötselområde 1 och 6	Vid behov	1	Miljöstöd, i andra hand skötselanslaget
Underhåll av stängsel	Vid behov	Skötselområde 1 och 6	Vid behov	1	Djurägaren, vid större insatser skötselanslaget
Underhåll / byte av djur-/maskinbro över Söderalaån	Vid behov	Skötselområde 1	Vid behov	1	Skötselanslaget
Fräsning av vedväxter och annan högre vegetation	Vid behov	Skötselområde 2	Vart eller vart annat år	2	Skötselanslaget
Utreda möjligheter till och genomföra en grund vattenspegel	Inom fem år efter bildandet	Skötselområde 2	Engångs-insats		Söderhamns kommun

Röjning av vedväxter och annan högre vegetation	Vid behov	Dikesslänterna i skötselområde 3	Vid behov	2	Skötselanslaget
Röjning av ungt vide som eventuellt tenderar att expandera mot skötselområde 1	Vid behov	Skötselområde 4	Vid behov	2	Miljöstöd eller skötselanslaget
Ta upp och underhålla siktluckor mellan stigar och Ålsjöängarna och Ålsjön	Initialt och vid behov	Skötselområde 5, 7 och 8	Vart tredje år	3	Söderhamns kommun eller skötselanslaget
Röjning av granuppslag för att gynna löv	Initialt och vid behov	Skötselområde 5,7	Vart 5:e år	3	Skötselanslaget
Grässlåtter alternativt röjning av vedväxter. Kompostering eller bränning	Löpande på sensommaren	Skötselområde 9	Varje eller vart annat år	2	Skötselanslaget
Fräsning och röjning av vedväxter på kanalkanter	Löpande på sensommar - höst	Där behoven är störst inom skötselområde 10	Årligen	1	Skötselanslaget
Fräsning och röjning av vedväxter av häckningsöar och ohävdade strandzoner	Löpande på sensommar - höst	I olika delar av skötselområde 10 olika år	Årligen	2	Skötselanslaget
Avverkning av träd och buskar	Initialt och vid behov	Norra stranden i skötselområde 10	Engångsin-sats, vid behov	2	Skötselanslaget
Underhåll av damm	Vid behov	Vid Ålsjöns utlopp, skötselområde 10	Vid behov	1	Skötselanslaget
Göra dammen reglerbar	Inom tio år efter bildandet	Vid Ålsjöns utlopp, skötselområde 10	Engångs-insats	3	Skötselanslaget

Utreda möjligheten och eventuellt genomföra en utökning av arealen betad strandäng längs den norra stranden	Inom tre år efter bildandet	Skötselområde 10	Engångs-insats därefter årligen	3	Skötselanslaget och miljöstöd
Utreda lämplig plats för anläggning av sandytor och eventuellt skapa sådana för att gynna backsvala	Inom tio år efter bildandet	Skötselområde 1	Engångs-åtgärd	3	Skötselanslaget
Öppna upp brynmiljöer för att gynna bland annat ortolansparv	Initialt och vid behov	Skötselområde 1 och 7	Engångs-åtgärd, därefter vid behov	2	Skötselanslaget, ÅGP
Skapa jordblottor för att gynna ortolansparv	Initialt och vid behov	Skötselområde 1	Engångs-åtgärd, därefter vid behov	3	Skötselanslaget, ÅGP
Bekämpning av invasiva främmande arter	Initialt och vid behov	Skötselområde 7 och 10 samt vid behov i hela naturreservatet	Engångs-åtgärd, därefter vid behov	2	Skötselanslaget

5. Revidering

Skötselplanen gäller tills vidare, men bör löpande ses över och revideras vid behov. Om inte tidigare kan det vara lämpligt att revidera skötselplanen om cirka 15 år.

Länsstyrelsen
Gävleborg

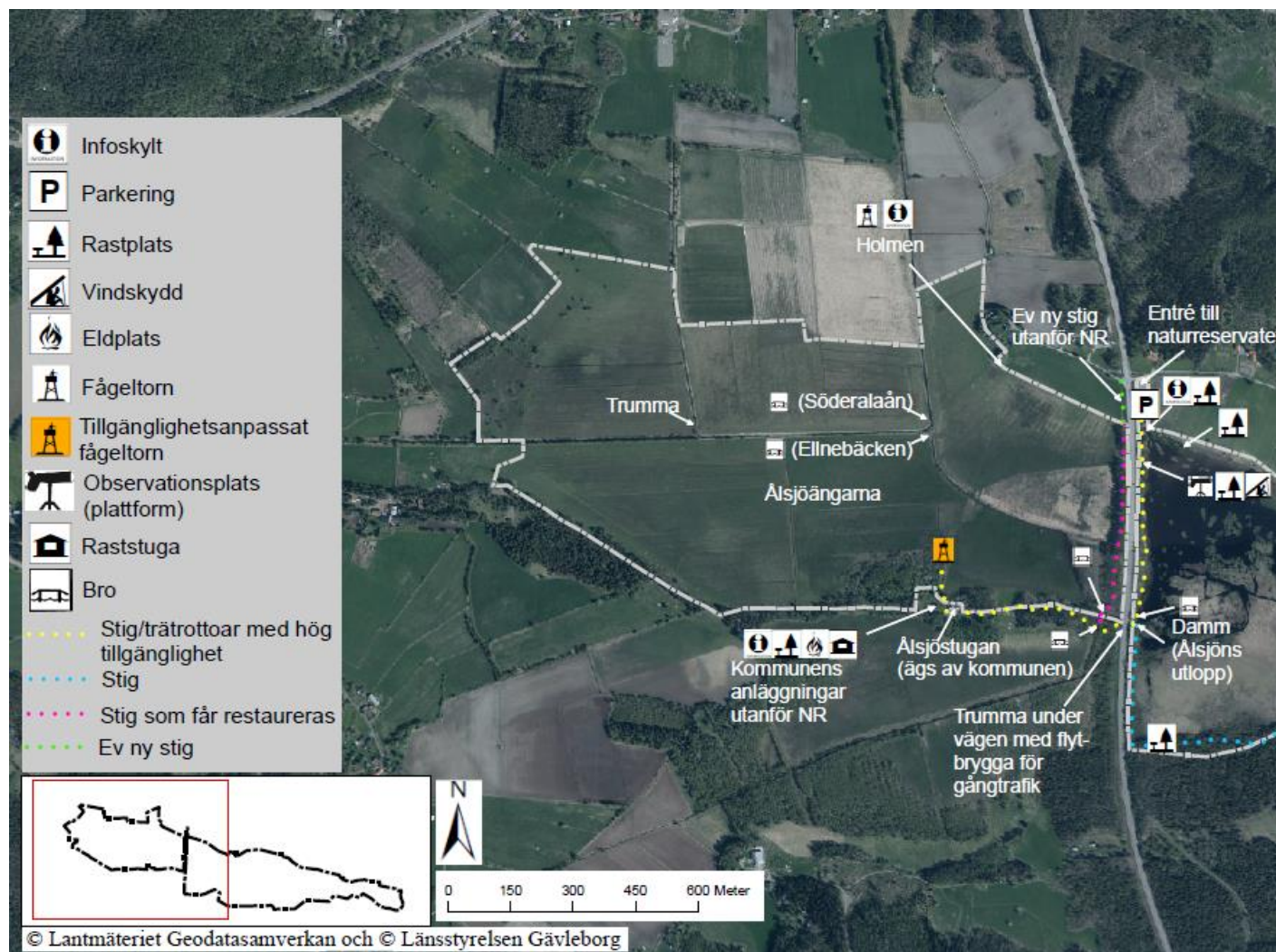
Karta tillhörande
skötselplan för Ålsjöns
naturreservat.

Gränsen är delvis inmätt i
fält.

Bakgrundskarta:
Ortofoto

Centrumkoordinater
(SWEREF99)
N:6795251
E:609062

Ålsjöns naturreservat – Skötselkarta anläggningar

Postadress Länsstyrelsen, 801 70 Gävle

Besöksadress Borgmästarplan

Telefon 010-225 10 00

E-post gavleborg@lansstyrelsen.se

Webb www.lansstyrelsen.se/gavleborg

FB facebook.com/lansstyrelsengavleborg

Länsstyrelsen
Gävleborg

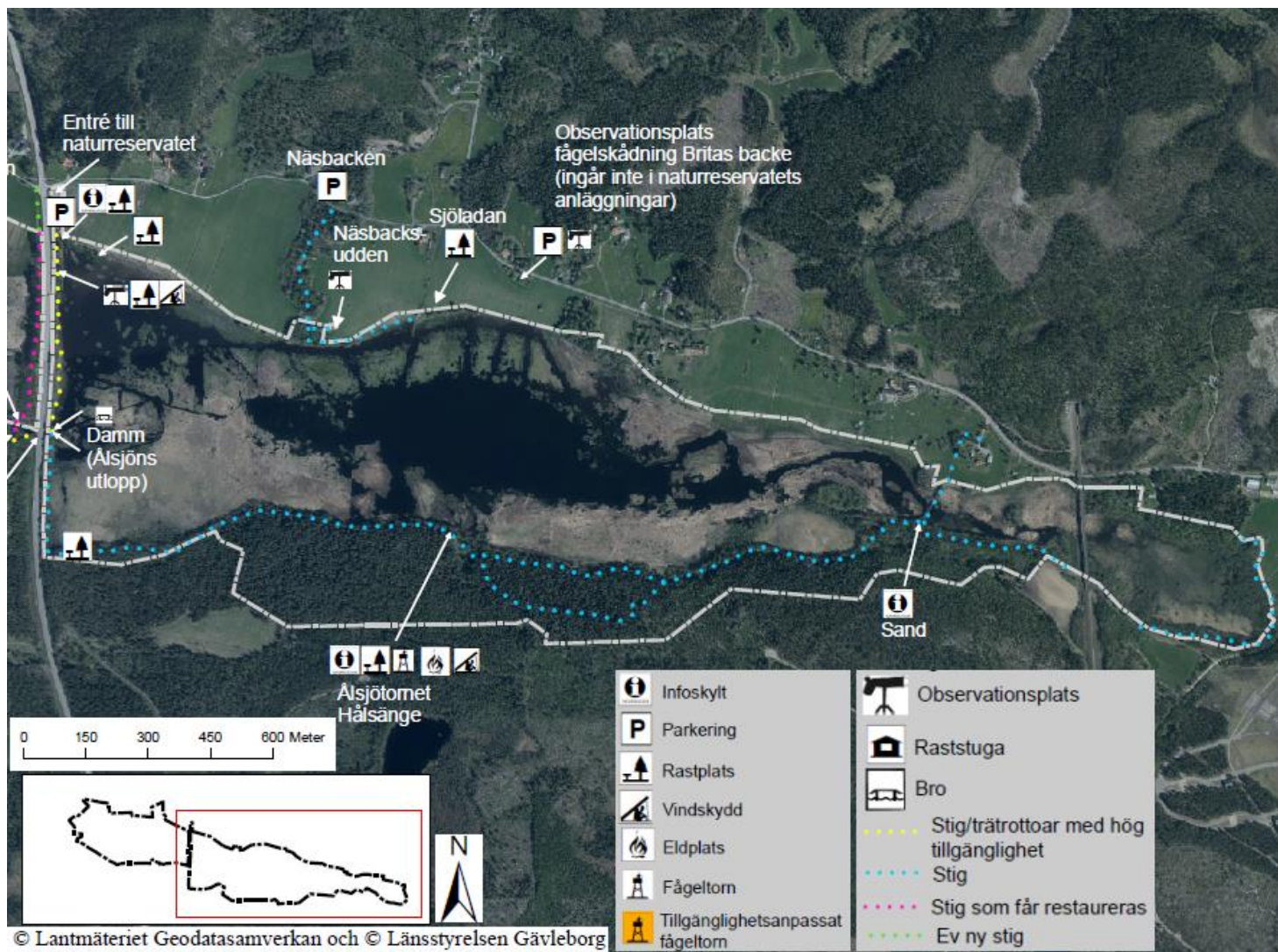
Karta tillhörande
skötselplan för Ålsjöns
naturreservat.

Gränsen är delvis inmätt i
fält.

Bakgrundskarta:
Ortofoto

Centrumkoordinater
(SWEREF99)
N:6795251
E:609062

Ålsjöns naturreservat – Skötselkarta anläggningar

Postadress Länsstyrelsen, 801 70 Gävle

Besöksadress Borgmästarplan

Telefon 010-225 10 00

E-post gavleborg@lansstyrelsen.se

Webb www.lansstyrelsen.se/gavleborg

FB facebook.com/lansstyrelsengavleborg

Länsstyrelsen
Gävleborg

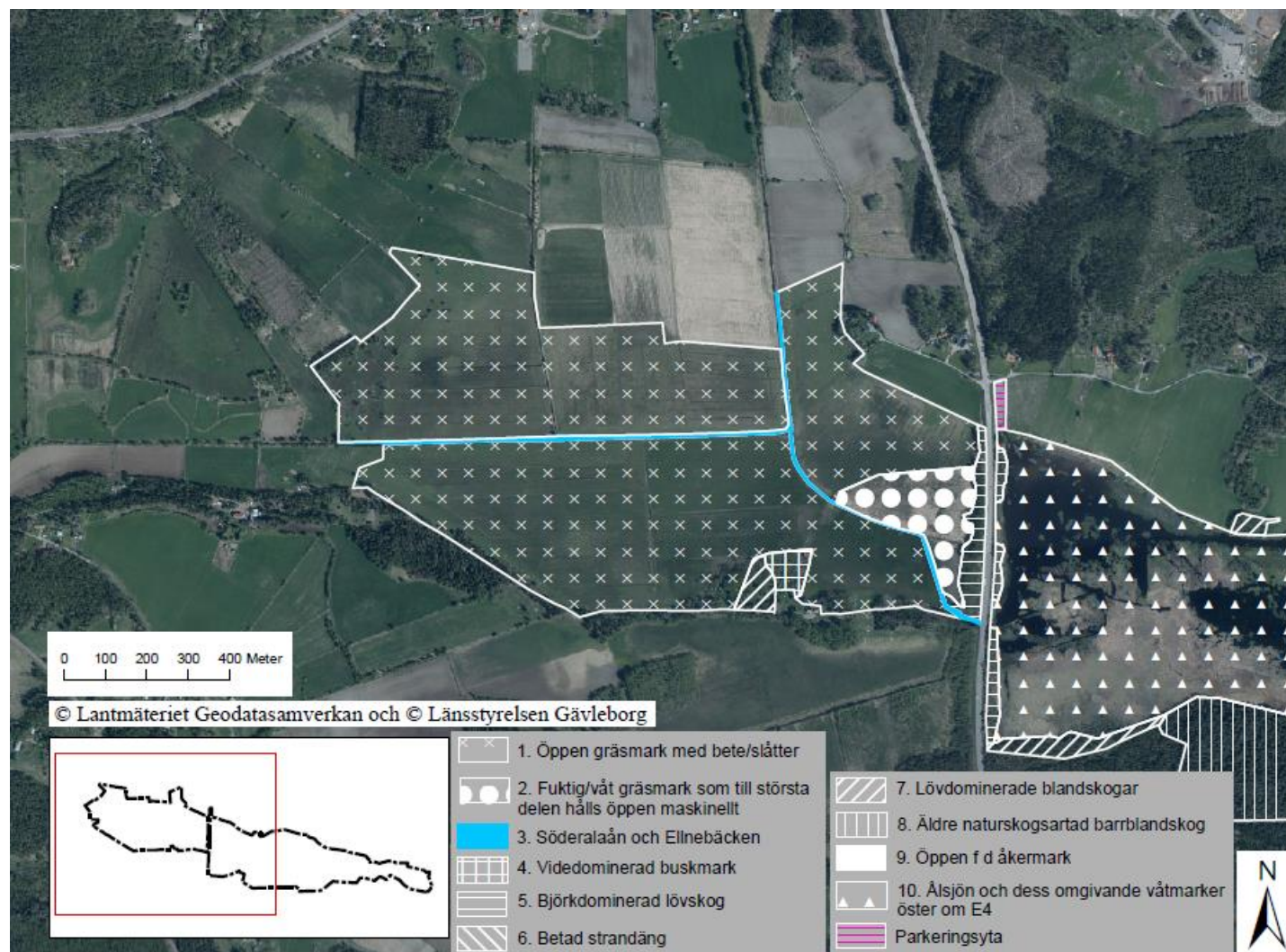
Karta tillhörande
skötselplan för Ålsjöns
naturreservat.

Gränsen är delvis inmätt i
fält.

Bakgrundskarta:
Ortofoto

Centrumkoordinater
(SWEREF99)
N:6795251
E:609062

Ålsjöns naturreservat – Skötselkarta områden

Postadress Länsstyrelsen, 801 70 Gävle

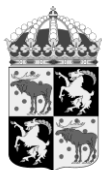
Besöksadress Borgmästarplan

Telefon 010-225 10 00

E-post gavleborg@lansstyrelsen.se

Webb www.lansstyrelsen.se/gavleborg

FB facebook.com/lansstyrelsengavleborg

Länsstyrelsen
Gävleborg

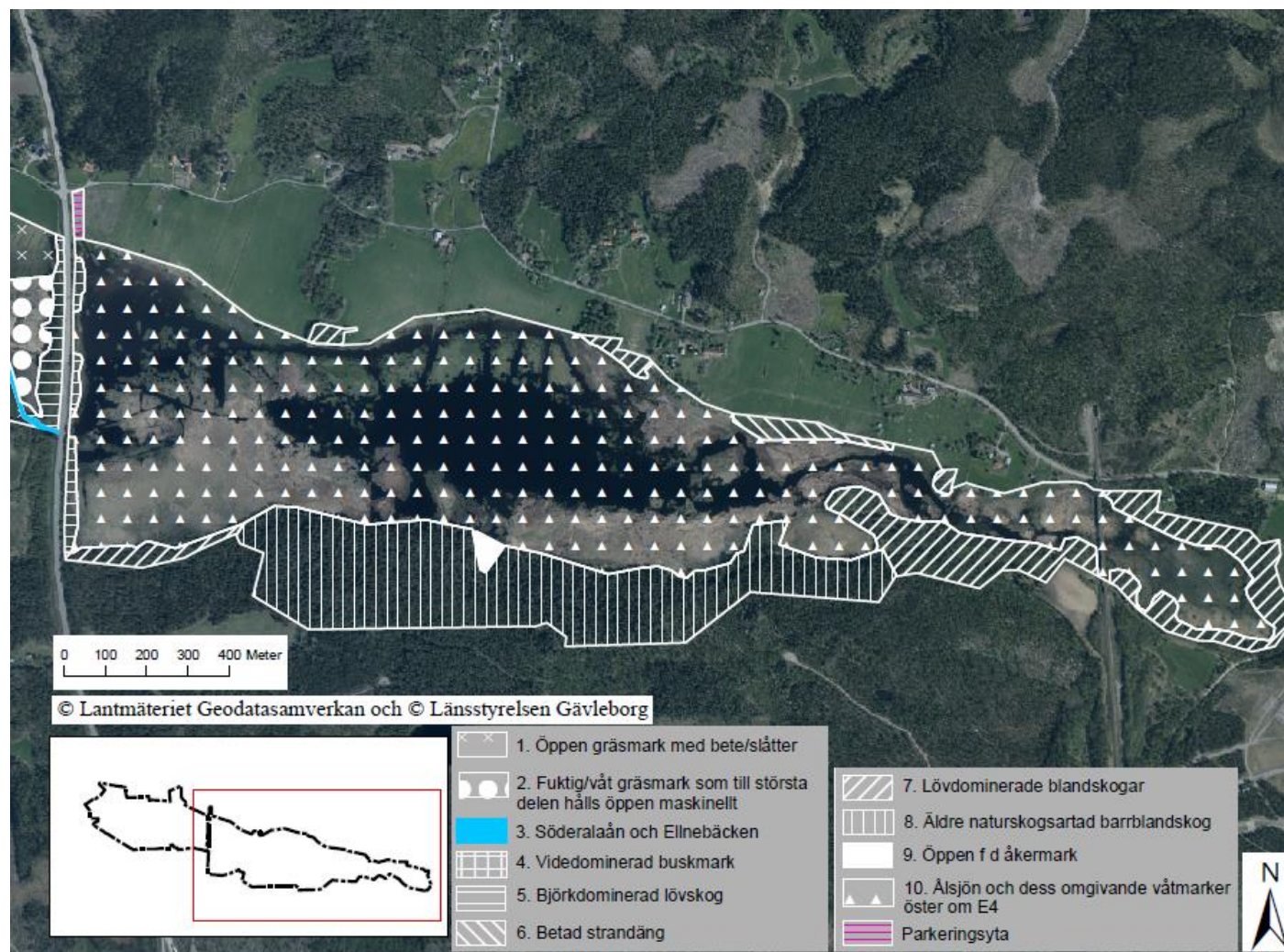
Karta tillhörande
skötselplan för Ålsjöns
naturreservat.

Gränsen är delvis inmätt i
fält.

Bakgrundskarta:
Ortofoto

Centrumkoordinater
(SWEREF99)
N:6795251
E:609062

Ålsjöns naturreservat – Skötselkarta områden

Postadress Länsstyrelsen, 801 70 Gävle

Besöksadress Borgmästarplan

Telefon 010-225 10 00

E-post gavleborg@lansstyrelsen.se

Webb www.lansstyrelsen.se/gavleborg

FB facebook.com/lansstyrelsengavleborg

Länsstyrelsen
Gävleborg

Karta över förändrad
geografisk utbredning av
naturreservatet.

Gränsen är delvis inmätt i
fält

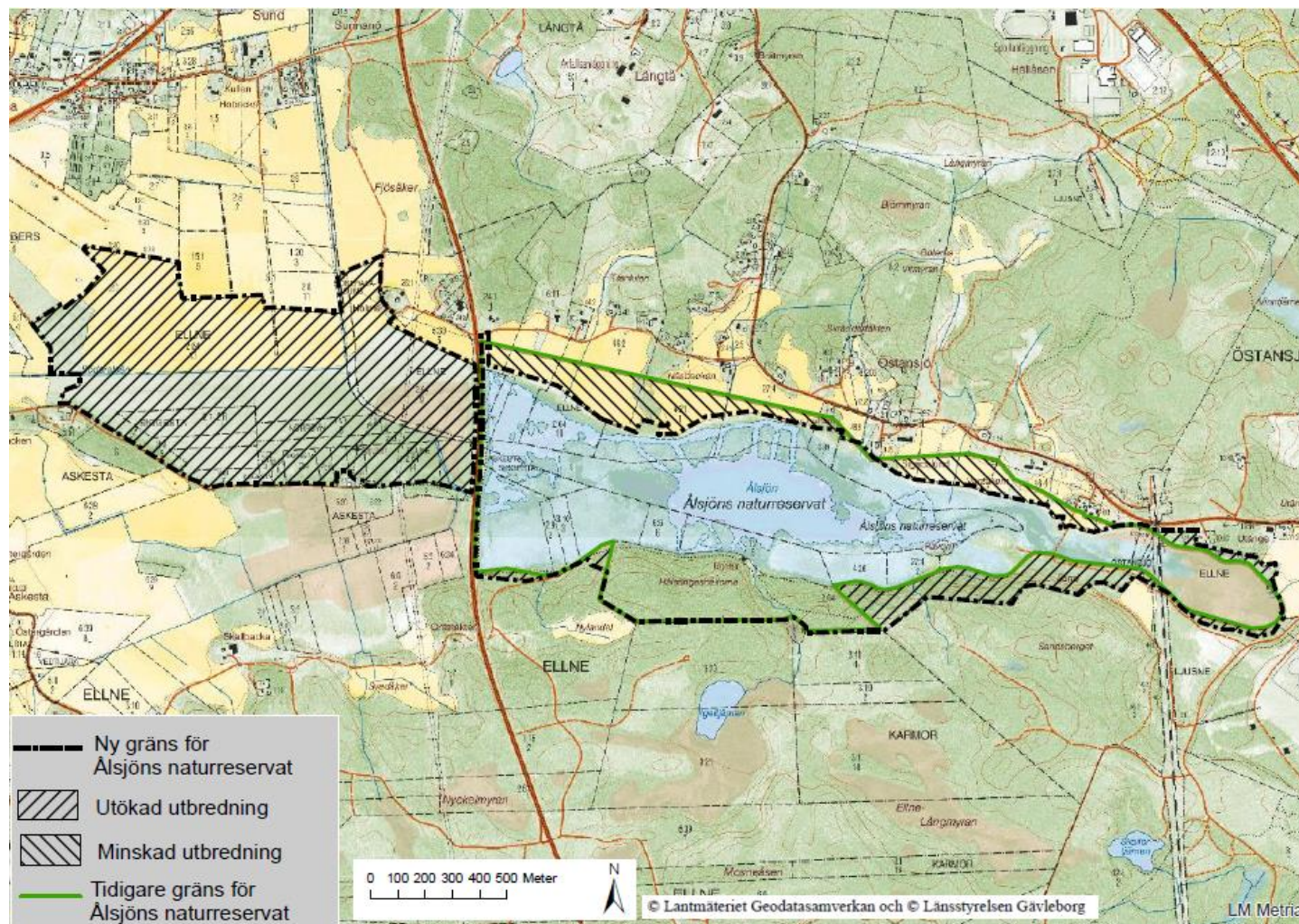
Bakgrundskarta:
Fastighetskartan

Centrumkoordinater
(SWEREF99)

N:6795251

E:609062

Ålsjöns naturreservat - Förändrad utbredning

Postadress Länsstyrelsen, 801 70 Gävle

Besöksadress Borgmästarplan

Telefon 010-225 10 00

E-post gavleborg@lansstyrelsen.se

Webb www.lansstyrelsen.se/gavleborg

FB facebook.com/lansstyrelsengavleborg

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Om Ni vill överklaga detta beslut skall Ni göra det **skriftligen** hos **Regeringen, Klimat- och näringslivsdepartementet**.

Brevet med överklagandet skall dock lämnas eller skickas till:

Länsstyrelsen Gävleborg
801 70 Gävle

eller via e-post till:

gavleborg@lansstyrelsen.se

Skrivelsen med överklagandet måste ha kommit in till Länsstyrelsen **inom tre veckor** från den dag Ni fick del av beslutet.

Om överklagandet kommer in för sent kan det inte tas upp till prövning.

I överklagandet ska Ni ange

1. Ert namn och Er adress
2. vilket beslut Ni överklagar (diarienummer eller motsvarande)
3. vilken ändring Ni vill ha, samt
4. vilka skäl Ni anser att Ni har för ändringen.

Vill Ni veta mera om hur man överklagar kan Ni ta kontakt med enheten för Skydd av Natur vid Länsstyrelsen, telefon 010-225 10 00.

UPPLYSNINGAR

Regeringen prövar efter överklagande beslut av statliga myndigheter i frågor som rör bildande av naturreservat, utom frågor om ersättning, (18 kap 1 § miljöbalken).

Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen och Havs- och vattenmyndigheten får överklaga beslut om bildande av naturreservat (40 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.).

Beslut om bildande av naturreservat får även överklagas av den som domen eller beslutet angår, om avgörandet har gått honom eller henne emot samt den myndighet, kommunala nämnd eller annan som enligt vad som är särskilt föreskrivet i balken eller i föreskrifter meddelade med stöd av balken har rätt att överklaga. Denna paragraf innebär inte någon inskränkning av rätten att överklaga enligt bestämmelser i rättegångsbalken (16 kap 12 § miljöbalken).